

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Pauliina Pulli

Omaohjaajuus lastensuojeluyksikkö Törnävän Puistossa

Sähköinen-opas Törnävän Puiston ohjaajille

Opinnäytetyö

Syksy 2021

SeAMK Sosiaali- ja Terveysala

2021 Sosionomi

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi(AMK)

Tekijä: Pauliina Pulli

Työn nimi: Omaohjaajuus lastensuojeluyksikkö Törnävän Puistossa, sähköinen oma- ohjaaja opas lastensuojeluyksikön työntekijöille

Ohjaaja: Aino Alaverdyan, lehtori

Vuosi:2021

Sivumäärä:68

Liitteiden lukumäärä:1

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata lastensuojelulaitos Törnävän Puiston oma-ohjaajuutta sekä tuottaa yhteistyötaholle sähköinen omaohjaajaopas. Sähköisen omaohjaajaoppaan tarkoituksena oli koota yhteistyötaholle opas omaohjaajuuteen, ja opas toimisi jatkossa uusien työntekijöiden perehdytyksessä, jotka tulevat toimimaan omaohjaajina. Oppaan tarkoituksena oli myös konkretisoida omaohjaajille omaohjaajuutta Törnävän Puistossa.

Teoriaosuudessa käsitellään muun muassa lastensuojelua, lastensuojelua määritteleviä lakeja sekä lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, lastensuojelun sijaishuoltoa, sekä omaohjaajuutta lastensuojelulaitoksissa. Tämän lisäksi teoriaosuudessa käsitellään sosiaalialan eettisiä periaatteita, omaohjaajan suhdetta omaohjattavaan sekä osallisuuden edistämistä lastensuojelulaitoksessa.

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin laadullisena sekä määrällisenä tutkimuksena sekä toiminnallisena opinnäytetyönä, koska opinnäytetyön tuotoksena syntyi omaohjaaja- opas yhteistyötaholle. Tutkimuksen toteutuksessa käytettiin hyödyksi kyselylomaketta, johon koottiin avoimia sekä strukturoituja kysymyksiä, joiden avulla kerättiin tietoa omaohjaaja oppaaseen. Omaohjaaja-opaaseen kerättiin tietoa omaohjaajan työtehtävistä, omaohjaaja prosessista, omaohjaajan työmenetelmistä, luottamussuhteen rakentamisesta sekä omaohjaajan kehittämistä kyseisessä lastensuojeluyksikössä.

¹ Asiasanat: lastensuojelu, omaohjaaja, sijaishuolto, opas,

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Work

Author/s: Pauliina Pulli

Title of thesis: Personal Instructorship in Törnävä Puisto Child Protection Unit- An Electronic Guide for the Staff

Supervisor(s): Aino Alaverdyan, Senior Lecturer

Year:2021

Number of pages:68

Number of appendices:1

The purpose of this thesis was to portray the personal instructorship in Törnävä Puisto Child Protection Unit, as well as to produce an electronic guide for the staff of the cooperating organization. The aim of the electronic guide was to compile information for the cooperating organization about personal instructorship, which would have a part in the training of new employees who will become personal instructors. Furthermore, the aim was to concretize the personal instructorship for the employees of Törnävä Puisto Child Protection Unit.

The theoretical part focuses on child welfare, the laws that define child welfare and child and family protection, foster care, and the personal instructorship in child protection institutions. In addition, the theoretical part discusses the ethical principles of the social field, the relationship between personal instructor and the child, and promoting inclusion in children's welfare institutions.

The research of the thesis was carried out by using qualitative and quantitative research approaches. The product of the thesis was a guide for the cooperating organization, so the thesis was also a functional thesis. During the period of carrying out the research, there was a questionnaire that combined open-ended and structured questions. The questionnaire was there to gather information for the guide. The information gathered for the guide were the following: the work tasks and methods used by the personal instructors,

¹ Keywords: child protection, personal instructor, foster care, guide

the process and development of the personal instructorship, and building a confidential relationship.

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	5
Kuvioluettelo	7
1 JOHDANTO	8
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	10
2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	10
2.2 Aiheen valinta ja rajaus	10
2.3 Lastensuojelulaitos Törnävän Puisto	11
2.4 Aikaisemmat tutkimukset.....	11
3 OMAOHJAAJUUS LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLOSSA	13
3.1 Lastensuojelutyön määritelmä ja sitä ohjaavat lait.....	13
3.2 Lastensuojelun sijaishuollon tavoitteet ja lapsi-perhekohtaisen lastensuojelun sisältö	15
3.2.1 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelutyö	16
3.3 Omaohjaajuus menetelmänä sijaishuollossa.....	18
3.4 Omaohjaajan tehtävät lastensuojelun sijaishuollossa.....	19
4 OHJAAJUUS SIJAISHUOLLOSSA	21
4.1 Sosiaalialan eettiset periaatteet ohjaajan tehtävissä	21
4.2 Omaohjaajan suhde sijoitetun nuoren kanssa	23
4.3 Osallisuuden ja lapsilähtöisyyden edistäminen ohjaajan työssä	25
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
5.1 Organisointivaihe	27
5.1.1 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	28
5.1.2 Määrällinen ja laadullinen tutkimus	29
5.1.3 Kyselylomake.....	30
5.1.4 Kyselyn toteutusvaihe	32
5.1.5 Kyselytulosten analysointi.....	32

5.1.6	Omaohjaaja-oppaan tekeminen	33
5.2	Omaohjaaja- oppaan arviointi ja levittämismvaiheet.....	33
5.3	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	33
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	36
6.1	Omaohjaajan työtehtävät	36
6.2	Luottamussuhteen rakentuminen omaohjattavan ja omaohjaajan välille	39
6.3	Omaohjaajuus prosessina.....	42
6.4	Tärkeät arvot omaohjaaja työskentelyssä	43
6.5	Omaohjaaja työskentelyn työmenetelmät.....	45
6.6	Omaohjaajatyöskentelyn kehittäminen lastensuojelulaitos Törnävän Puistossa	47
6.7	Omaohjaajana toimiminen.....	48
6.8	Omaohjattavat.....	48
6.9	Omaohjaaja hetken viettäminen	49
6.10	Omaohjaajahetken viettäminen	50
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	51
7.1	Johtopäätökset.....	51
7.2	Pohdinta.....	53
8	OMAOHJAAJAOPAS LASTENSUOJELULAITOS TÖRNÄVÄN PUISTON TYÖNTEKIJÖILLE	55
	LÄHTEET	63
	LIITTEET	68
	Liite 1. Kyselylomake omaohjaajuudesta	1

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Prosessi	26
Kuvio 2. Omaohjaajan työtehtävät	36
Kuvio 3. Luottamussuhteen rakentuminen omaohjattavan ja omaohjaajan välille	39
Kuvio 4. Omaohjaajuus prosessina	42
Kuvio 5. Tärkeät arvot omaohjaaja työskentelyssä.....	43
Kuvio 6. Omaohjaaja työskentelyn työmenetelmät	45
Kuvio 7. Omaohjaajana toimiminen	48
Kuvio 8. Omaohjattavat.....	48
Kuvio 9. Omaohjaaja hetken viettäminen.....	49
Kuvio 10. Omaohjaajahetket.....	50

1 JOHDANTO

Vuonna 2020 tehtiin 87 233 lastensuojeluilmoitusta. Ilmoitusten määrä vuodesta 2019 nousi neljä prosenttia. Vuonna 2020 sijoitettiin kiireellisesti 4 662 lasta, kolme prosenttia enemmän kuin vuonna 2019. Huostaanottoja oli 11 386 vuonna 2020, uusia huostaanottoja tehtiin 1 688 (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2021).

Vuonna 2019 omaohjaajatyöskentely on ollut käytössä 80 % lastensuojeluyksiköistä, jotka ovat Valviran kyselyyn vastanneet. Kyselyssä on tullut myös ilmi, että sijoitetuilla lapsilla on ollut mahdollisuus viikoittain eri keskusteluihin omaohjaajan kanssa (Valvira 2019 [viitattu 29.10.2021].)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Seinäjoen kaupungin sijaishuollon lastensuojelulaitokselle, Törnävän Puistolle, omaohjaajaopas työntekijöiden käyttöön helpottamaan ja konkretisoimaan omaohjaajatyöskentelyä lastensuojelulaitos Törnävän Puistossa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli myös tutkia muun muassa omaohjaajuutta, omaohjaajuuteen liittyviä työtehtäviä, omaohjaajaprosessia sekä omaohjaajuuden kehittymistä. Opinnäytetyöni teorian, tutkimustulosten sekä johtopäätösten avulla on luotu pohjaa omaohjaaja- oppaalle, joka tulee yhteistyötaholle käyttöön. Omaohjaaja- oppaan tarkoituksena on havainnollistaa lastensuojelulaitoksen työntekijöille omaohjaajuutta lastensuojelulaitoksessa. Sähköinen omaohjaaja- opas löytyy tämän opinnäytetyön yhtenä kappaleena opinnäytetyön lopusta.

Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä lastensuojelulaitos Törnävän Puiston kanssa. Yhteistyötaho on Seinäjoen kaupungin ylläpitämä lastensuojelulaitos. Omaohjaajuus on lastensuojelulaitoksessa tärkeä työtapana, joten opinnäytetyölleni löytyi tarve lastensuojelulaitoksesta.

Opinnäytetyön sisältö koostuu näistä seuraavista asioista: johdannosta, työn tarkoituksesta ja tavoitteista, yhteistyötahon esittelystä, omaohjaajuudesta lastensuojelun sijaishuollossa, ohjaajuudesta sijaishuollossa, tutkimuksen toteutuksesta, tutkimuksen tuloksista, tutkimuksen johtopäätöksistä, pohdinnasta sekä lähteistä ja liitteistä. Työhöni kuuluu erilaisia alaotsikkoja, joiden aiheita ovat lastensuojelutyön määritelmä ja sitä ohjaavat lait, lastensuojelun sijaishuolto

ja lapsi-perhekohtainen lastensuojelu, omaohjaajuus menetelmänä sijaishuollossa, omaohjaajan tehtävät sijaishuollossa, sosiaalialan eettiset periaatteet ohjaajan tehtävässä, omaohjaajan suhde sijoitetun nuoren kanssa ja osallisuuden edistäminen ohjaajan työssä. Konkreettinen omaohjaaja- opas löytyy tästä opinnäytetyöstä yhtenä kappaleena opinnäytetyön lopussa.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa kerrotaan opinnäytetyön lähtökohdista. Luvussa käsitellään opinnäytetyön tavoitetta ja tarkoitusta, aiheen valintaa ja rajausta, opinnäytetyön yhteistyötahoa sekä aikaisempia tutkimuksia.

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia omaohjaajuutta lastensuojeluyksikkö Törnävän Puistossa ja tuottaa omaohjaaja- opas lastensuojelulaitoksen työntekijöille. Osallistumalla kyselyyn lastensuojeluyksikön vakityöntekijät saivat kertoa näkemyksiään omaohjaajuudesta lastensuojelulaitos Törnävän Puistossa. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös konkretisoida omaohjaajuus ja sen merkitys lastensuojelulaitoksen työskentelyssä näkyväksi.

Laitosmuotoisessa sijaishuollossa yhtenä keskeisenä tekijänä on omaohjaaja ja omaohjaajatyöskentely. Omaohjaajatyöskentelyn ympärille rakentuu sijaishuollossa kasvatustyön ydin (Hoikkala&Lavikainen [Viitattu 3.11.2021], 25)

Tutkimuskysymykseni on ”Mitä omaohjaajuuteen kuuluu lastensuojelulaitos Törnävän Puistossa”. Opinnäytetyötä on rajattu lastensuojelulaitoksen vakityöntekijöiden näkökulmaan. Tällöin opinnäytetyöni rajautuu työntekijöiden näkemyksiin omaohjaajuudesta. Tuon opinnäytetyössäni esille muun muassa sen mitä on omaohjaajuus, mitä omaohjaajan työtehtäviin kuuluu sekä miten omaohjaajuus rakentuu omaohjattavan kanssa.

2.2 Aiheen valinta ja rajaus

Opinnäytetyöprosessin alussa pohdin paljon aiheita, mistä aiheesta haluaisin tehdä tutkimuksen ja mikä aihe minua kiinnostaa. Päädyin kuitenkin jo aika opinnäytetyöprosessin alussa siihen, että aiheeni liittyy lastensuojeluun ja sen työkenttään. Lastensuojelu työkenttänä on kiinnostanut minua koko opiskelujen ajan, ja myös työkokemukseni lastensuojelussa sai minut innostumaan, tutkimaan ja tekemään opinnäytetyön tästä aiheesta. Lastensuojelu aiheena on todella laaja, joten prosessin alussa pohdin, mikä olisi hyvä tutkimuksen aihe, joka liittyisi lastensuojeluun. Keskustelin työpaikallani opinnäytetyöstä ja, yhteistyötahon kanssa päädyin tekemään omaohjaaja- oppaan kyseiseen lastensuojeluyksikköön. Tarve omaohjaaja- oppaalle oli todellinen kyseisessä yhteistyötahossa. Omaohjaajuutta ja omaohjaaja- oppaita

on tehty paljon, joten minun piti rajata tutkimustani, tutkinko omaohjaajuutta sijoitettujen lasten ja nuorten näkökulmasta vai työntekijöiden näkökulmasta. Valitsin opinnäytetyöhöni myös sen näkökulman, että haluan tutkia omaohjaajuuden kehittymistä kyseisessä yhteistyötahossa, ja tämän näkökulman valitseminen auttoi minua opinnäytetyön rajauksessa. Tämän vuoksi valitsin opinnäytetyölleni työntekijän näkökulman, halusin tutkia omaohjaajuutta työntekijöiden näkökulmasta ja omaohjaajuuden kehittämistä.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on tutkittu omaohjaajuutta ja sen kehittämistä. Säily (2017,1) kertoo opinnäytetyössään, että tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, kuinka omaohjaajuus toimii kokonaisuutena sekä mitä kehitettävää omaohjaajuudessa ilmenee. Tutkimuksessa tavoitteena oli selvittää myös se, että mikä vahvistaisi omaohjaajatyön pääsemistä tavoitteisiin.

2.3 Lastensuojelulaitos Törnävän Puisto

Yhteistyötahona opinnäytetyössäni on Seinäjoen kaupungin ylläpitämä lastensuojelulaitos, Törnävän Puisto. Törnävän Puisto on perusyksikkö, joka on profiloitu 9–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. Törnävän Puistossa on kolme osastoa; Usva-, Aava- sekä Tyyni- nimiset osastot. Asiakaspaiikkoja Törnävän Puistossa on 21. Törnävän Puisto sijaitsee Törnävän sairaalan alueella. Jokaisella osastolla on jokaiselle nuorelle oma huone sekä yhteiseen käyttöön keittiö, ruokailutila sekä oleskeluun tarkoitettu tila. Törnävän Puiston henkilökuntaan kuuluu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia. Ohjaajat ovat koulutautuneet monipuolisesti, tarkoituksena on vastata sijoitettujen lasten ja nuorten tarpeisiin. Törnävän Puiston työntekijät ovat työssään sitoutuneet noudattamaan lastensuojelulakia sekä yhteisiä arvoja ja sääntöjä, jotka lastensuojelulaitoksessa on yhteisesti laadittu (Seinäjoen kaupunki [Viitattu 24.10.2021]). Törnävän Puistossa työskentelee lähihoitajia, sosionomeja sekä sairaanhoitaja.

2.4 Aikaisemmat tutkimukset

Omaohjaajuutta on tutkittu useasta eri näkökulmasta, niin lastensuojeluyksikössä työskentelevien työntekijöiden kuin myös sijoitettujen lasten näkökulmasta. Omaohjaajaoppaita on myös tehty paljon eri lastensuojeluyksikköihin. Koenkin, että omaohjaajuus nähdään tärkeänä työtapana lastensuojeluyksikössä, ja tutkimuksilla siitä halutaan tehdä näkyvää.

Mäkelä ja Jaskari (2020,8) kertovat tutkimuksessaan, että heidän tekemän omaohjaajaoppaan tarkoituksena oli tuottaa ohjaajille selkeää tietoa, miten omaohjaajuus näkyy kyseisen lastensuojeluyksikön arjessa, miksi omaohjaajamenetelmää käytetään sekä miten eri menetelmiä voi käyttää hyödykseen.

Omaohjaajuuteen liittyviä opinnäytetöitä on tehty myös paljon lastensuojelulaitoksiin sijoitettujen nuorten näkökulmasta, eli miten nuoret näkevät omaohjaajuuden. Viitanen ja Riekkö (2010, 7) kertovat opinnäytetyössään, että heidän tutkimuksessaan oli tavoitteena selvittää, mitä ajatuksia nuorilla on omaohjaajuudesta ja sen kehittämisestä.

3 OMAOHJAAJUUS LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLOSSA

Tässä luvussa avaan lastensuojelutyön määritelmää ja lastensuojelutyötä ohjaavia lakeja. Luvussa avaan myös lastensuojelun sijaishuoltoa ja sijaishuollon tehtäviä, sekä myös lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelutyön sisältöä, että sen keskeisiä periaatteita.

3.1 Lastensuojelutyön määritelmä ja sitä ohjaavat lait

Suomen perustuslaissa on määritelty perusoikeuksia. Yhdenvertaisuusoikeus määrittää, että lapsia on kohdeltava yksilöllisesti tasa-arvoisesti, ja lasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin lapsen kehitystason mukaisesti (L.11.6.1999/731).

Lastensuojelun laajin tehtävä on vahvistaa eri perheitä toimimaan niin, että lapsen luottavat siihen, että vanhemmat hoitavat, ja pitävät lapset turvassa ja tarjoavat vakaan ja pysyvän kodin.(Tatienne 2019, 115.) Lastensuojelutarpeen taustalla on yleisesti elämänkriisejä, jotka ovat tavanomaisia, mutta myös erityisen vaativia tilanteita ja elinoloja, jotka ovat poikkeuksellisen koettelevia perheelle (Bardy 2009, 41). Lastensuojelun palvelujärjestelmä on iso kokonaisuus, jonka tehtävänä on tukea lapsen kehitystä ja kasvua. Palvelujärjestelmän tehtävänä on toimia ennakoidusti sekä suunnitelmallisesti. Palvelujärjestelmää tulee ohjata, kehittää ja johtaa pitkäjänteisesti sekä sen tavoitteet huomioiden. Yhteistyö eri toimien kanssa, jotka vaikuttavat lapsen ja perheen hyvinvointiin, ovat keskiössä. Eri palvelut pyritään toteuttamaan niin, että lapsi ja perhe hyötyvät niistä eniten (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 14.10]).

Yhteiskunnallisilla toimilla edistetään lapsen hyvinvointia ja pyritään ehkäisemään ongelmia. Lapsen hyvinvointiin suurin vaikutus on elinympäristössä, millaisessa ympäristössä lapsi arkeaan elää. Päivähoidolla, koululla, lähiympäristöllä, yhteisöillä sekä harrastustoiminnoilla on vaikutusta lapsen hyvinvointiin vanhempien kasvatuksen ja esimerkin ohella. Käsitetäänkin, että lastensuojelu on kokonaisvaltaista lapsen suojelua. Lastensuojelutyöllä on kolme tehtävää: varsinainen lasten suojelutehtävä, lapsen kasvuolot ja niihin vaikuttaminen sekä vanhempien tukeminen lapsen kasvatustehtävässä. Lapsi- ja perhekohtaisella lastensuojelulla tarkoitetaan lastensuojelun toteuttamista, kun lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaana (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 14.10.2021]). Lastensuojelutyötä määrittää lastensuojelulaki sekä muut lait. Muita lakeja, jotka määrittävät lastensuojelutyötä ovat sosiaalihuoltolaki, perhehoitolaki, hallintolaki, laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan

päätöksen täytäntöönpanosta ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (Terveys- ja hyvinvoinninlaitos [viitattu 15.10.2021]). Sosiaalihuollon toimissa, jotka koskevat lasta, tulee ottaa huomioon ensisijaisesti lapsen etu (L 30.12.2014/1301). Sosiaalihuoltolakiin on otettu erikseen säännökset, joiden tarkoituksena on pyrkiä turvaamaan lapsen aseman oikeudet sosiaalihuoltolain palveluissa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 30).

Lapsen edun tarkoituksena on varmistaa lapsen kokonaisvaltainen kehitys sekä lapsen oikeuksien toteutuminen. Lapsen oikeuksien sopimuksen ja Suomen lain mukaisesti lapsen etu on oltava ensisijainen kaikissa sosiaalihuollon, hallintoviranomaisten, tuomioistuimen tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lasta. Määritelty on myös, että lapsen edun täytyy ohjata myös lapsen vanhempien sekä muiden lapsen huoltajien eri toimintaa (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016). Lapsen oikeuksien komitea on määritellyt lapsen edun periaatetta kolmesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen näkökulma kokoaa lapsen edun toteutumisen niin, että lapsen etu on ensisijainen päätöksen teossa sekä harkinnassa. Toisena lapsen edun näkökulmassa keskeistä on tulkintaa ohjaava periaate. Tässä periaatteessa lapsen etu velvoittaa valitsemaan eri vaihtoehdoista sen, joka toteuttaa parhaalla mahdollisella tavalla lapsen edun toteuttamista. Lapsen oikeuksien komitean kolmannen näkökulman mukaan lapsen edun harkintaan liittyvä analyysi täytyy tehdä näkyväksi päätöksenteossa ja päätöksenteonprosessissa. Lapsen etu korostuu eri toimenpidevaihtoehtojen puntaroiminen (Lapsen oikeudet, [viitattu 25.10]). Toimenpidevaihtoehtoissa ja ratkaisuisa tulee kiinnittää erityistä huomiota, miten ne turvaavat lapsen tasapainoista hyvinvointia ja kehitystä sekä mahdollisuuden saada lapsen ikä- sekä kehitystasoista huolenpitoa ja ymmärrystä. Toimenpidevaihtoehtojen ja ratkaisujen tulee turvata lapselle turvallisen kasvuympäristön, henkisen koskemattomuuden sekä turvata kasvaminen ja itsenäistyminen vastuullisuuteen. (L 30.12.2014/1301). Tarkoituksena lapsen huollon ja tapaamisoikeuden laissa on turvata jokaiselle lapselle tasapainoinen hyvinvointi ja kehitys huomioiden yksilöllisesti lapsen tarpeet ja toivomukset. Lain mukaan tulee huolehtia, että lapselle turvataan läheiset ja myönteiset ihmissuhteet. Erityisesti tulee turvata ihmissuhde vanhempien ja lapsen välillä. Lapselle tärkeitä ihmissuhteita tulee myös vaalia. Lain tarkoituksena on myös turvata lapselle hyvä kasvatus sekä hyvä hoito lapsen kehitystasoon ja ikään nähden. Henkiseltä ja ruumiilliselta väkivallalta, hyväksikäytöltä sekä huonolta kohtelulta on lasta suojeltava (L.8.4.1983/361).

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen sekä monipuoliseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön sekä erityiseen suojeluun (L.13.4.2007/417).

Lastensuojelulain mukaan lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelutyö. Lastensuojelun tekemiseen liittyy asiakassuunnitelman tekeminen ja avohuollon tukitoimien järjestäminen (L13.4.2007/417). Lastensuojelutyön tärkeänä tehtävänä on edesauttaa lapsen suotuisaa hyvinvointia sekä kehitystä. Työn tarkoituksena on tukea vanhempia, huoltajia sekä muita henkilöitä, jotka vastaavat lapsen kasvatuksesta sekä hoidosta. Lastensuojelutyö pyrkii ehkäisemään lapsen ja perheen haasteita sekä puuttumaan riittävän varhain ongelmiin. Arvioitaessa lastensuojelun tarvetta sekä toteutettaessa lastensuojelutyötä on otettava ensisijaisesti huomioon lapsi ja lapsen edun toteutuminen parhaalla mahdollisella tavalla (L13.4.2007/417). Lastensuojelulain tarkoituksena on huolehtia yhteiskunnan yhteisistä oloista sekä ehkäistä haasteita ja ongelmia, mutta myös korjata ongelmia hoitamalla perheitä sekä yksilöitä.

Lastensuojelun työntekijänä toiminnan keskeistä on se, että toiminnan tulisi olla asianmukaista ja toiminnan tulee noudattaa hyvää hallintotapaa (Ikonen 2013, 257).

3.2 Lastensuojelun sijaishuollon tavoitteet ja lapsi-perhekohtaisen lastensuojelun sisältö

Lastensuojelun sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoitoa sekä kasvatusta kodin ulkopuolella. (L13.4.2007/417 49§). Lastensuojelun sijaishuollon muotoja ovat ammatillinen perhekoti, perhehoito, laitoshuolto sekä sijoitusmuoto, joka vastaa parhaalla mahdollisella tavalla lapsen tarpeita. Kunta, joka sijoittaa lapsen, on vastuussa siitä, että sijoitetulle lapselle valikoituu paras mahdollinen sijaishuoltopaikka. Sijoittava kunta on vastuussa siitä, että sijaishuoltopaikka, joka lapselle järjestetään osaa vastata lapsen tarpeisiin, tällöin lapsen huolenpito ja hoito tullaan järjestämään laadukkaasti. (Saastamoinen 2010, 27.)

Sijaishuoltoa voidaan järjestää erilaisissa lastensuojelulaitoksissa, ja tällöin puhutaan laitoshuollosta. Erilaisia sijaishuollon laitoshoitopaikkoja ovat muun muassa lastenkodit, nuorisokodit, koulukodit, vastaanottokodit sekä edellä mainittuihin rinnastetut lastensuojelulaitokset. Edellä mainittujen lastensuojelulaitosten järjestäjinä toimivat kunnat, yksityiset yhteisöt sekä valtio. Yleisesti laitoshuoltoon sijoitetaan nuori tai lapsi, joka tarvitsee erityisosaamista, että laadukas hoito ja huolenpito toteutuu. (Saastamoinen 2010, 30.) Kun lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle, täytyy huolehtia siitä, että lapsi ei jää vaille tarvitsemiaan

palveluita sijaishuoltopaikassa sekä täytyy huolehtia siitä, että lapsen oikeudet tulevat huomioiduksi. (Saastamoinen 2010, XVI). Tavoitteena lapsen sijoitukselle kodin ulkopuolelle on turvata lasta tukevia ja turvallisia ihmissuhteita sekä turvallinen kasvuympäristö elää (Bardy 2005, 235.)

Sijaishuoltopaikan yhtenä tavoitteena on se, että lapsi tai nuori asettuu sijaishuoltopaikkaan. Tavoitteena asettumisessa on se, että luodaan pohja turvallisuudelle ja luottamukselliselle vuorovaikutukselle. Sijaishuoltopaikalla on määritelty tapa, miten lapsi otetaan vastaan sijaishuoltopaikkaan ja yhteisön jäseneksi. Tähän tapaan kuuluu arvostus, ennakoitavuus ja pysyvyys, epävarmuuden hallinta sekä jaettu ymmärrys. Arvostuksella tarkoitetaan sitä, että lasta kuunnellaan ja lapselle annetaan positiivista palautetta. Pysyvyydellä ja ennakoitavuudella tarkoitetaan sitä, että sijaishuoltopaikassa sovitaan yhteisesti ääneen sosiaaliset käytännöt. Epävarmuuden hallinnalla tarkoitetaan sitä, että sijoituspaikassa asioita nimetään ja käsitellään yhteisesti. Jaetulla ymmärryksellä tarkoitetaan sitä, että sijaishuoltopaikassa näytetään malleja ja tapoja, miten asioita yhteisesti käsitellään. Sijaishuoltopaikka on myös määritellyt, miten sijoitetun lapsen tai nuoret huoltajat kohdataan, niin että sijoitettu lapsi saa huoltajilta henkisen luvan asettautua sijaishuollon paikkaan. Sijaishuollon tehtävä on näyttää ja osoittaa lapsen huoltajille, ettei vanhemmuus ole päättynyt, vaikka nuori on sijoitettuna sijaishuollon paikkaan. Sijaishuollon työntekijän tehtävänä on selventää sijoitetun huoltajille eri käsitteet, joita sijaishuollossa käytetään. Sijaishuollon työntekijän tehtävänä on myös etsiä sijoitetun nuoren huoltajien kanssa yhteinen toimintalinja ja työnjako jaetussa vanhemmuudessa (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 22).

3.2.1 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelutyö

Lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojelutyöhön kuuluu asiakassuunnitelman laatiminen perheelle ja lapselle, avohuollon erilaiset tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoittaminen, huostaanotto, sijaishuollon järjestäminen sekä jälkihuollon tukitoimet (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, [viitattu 24.9.2021]). Lastensuojelutyöskentelyssä lapsen oikeuksia tulee kunnioittaa, ja perhe on ensisijainen kumppani työskentelyssä ja se työskentely perustuu lapsikeskeiseen perhelähtöisyyteen (Bardy 2005, 41). Keskeisiä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun periaatteita on seitsemän; lapsen edun periaate, koko perheen ja vanhempien tukeminen, osallisuus, yhdenvertaisuus, suhteellisuusperiaate, suunnitelmallisuus sekä palvelujen oikea-aikaisuus. Ensimmäisenä periaatteena on lapsen

edun periaate. Lapsen edun periaatteessa keskeistä on lapsen näkökulman huomioiminen, tärkeää on luoda myönteinen kasvu ympäristö, missä lapsi elää. Lapsen edun toteuttamisessa vaaditaan lapsilähtöistä toimintaa. Lasta on pidettävä aktiivisena toimijana omassa elämässään ja tilanteita on tarkasteltava lapsen tarpeiden näkökulmasta ja on toimittava niin, että tarpeet toteutuvat parhaalla mahdollisella tavalla. Sijaishuollossa olevien lasten aseman turvaaminen on erityisessä suojelussa yhteiskunnassamme. Lapselle on nimetty sosiaalityöntekijä, kuka valvoo lapsen edun toteutumista. Toisena periaatteena on vanhempien ja koko perheen tukeminen. Tässä periaatteessa keskeistä on tukea vanhempia ja muita huoltajia lapsen kasvatustehtävässä. Sijaishuollon keskeisiä ja kantavia periaatteita on kunnioittaa perhe-elämää. Kolmantena periaatteena on osallisuus. Osallisuusperiaate tähtää siihen, että lasten kanssa työtä tekeville ammattilaisilla tulee olla valmiudet ottaa lapsi mukaan häntä koskevan työskentelyn suunnitteluun, työn arviointiin sekä työn toteutukseen. Sosiaalihuollon palvelut suunnitellaan ja toteutetaan niin, että palvelut tukevat perheen osallistumista heitä koskevaan työskentelyyn sekä päätöksentekoon. Neljäntenä periaatteena lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa on yhdenvertaisuudenperiaate. Yhdenvertaisuusperiaatteella tarkoitetaan sitä, että julkisen vallan tulee turvata kaikille yhteiskuntamme ihmisille samankaltaiset palvelut ja mahdollisuudet riippumatta kielestä, etnisestä taustasta, uskonnosta, mielipiteistä, vakaumuksesta, terveydentilasta, vammasta tai muusta ominaisuudesta, joka henkilöllä on. Viidentenä periaatteena on suhteellisuusperiaate. Suhteellisuusperiaatteen tavoitteena on se, että niiden auttamiskeinojen, joita lastensuojelun viranomainen käyttää lapsen ja perheen hyväksi, täytyy olla oikeassa suhteessa asiakkaan tavoitteisiin ja päämääriin. Lastensuojelun ammattilaisen tulee käyttäytyä ja toimia diplomaattisesti, eikä eri työtoiminnot saa aiheuttaa vahinkoa lapsen kehitykselle. Kuudentena periaatteena on suunnitelmallisuusperiaate. Tällä kyseisellä periaatteella tarkoitetaan sitä, että lastensuojelu tulee aina toteuttaa suunnitellusti, toteutettava sekä johdettava pitkäjänteisesti sekä tavoitteellisesti. Kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että alueella on palveluita, joita tarvitaan, ja palvelut on toteutettu lastensuojelun asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa prosessi sijais-, avo- sekä jälkihuollossa pohjautuu yksilölliseen asiakassuunnitelmaan, sekä asiakassuunnitelman jatkuvaan seurantaan ja arviointiin. Seitsemäntenä ja viidentenä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun periaatteena on palvelujen oikea-aikaisuus. Lastensuojelutyöskentely on resursoitava jokaisessa kunnassa, niin että lastensuojelun tuki ja tukitoimet ovat

oikeanaikaista lapsille ja heidän perheilleen. Kunnalla on velvollisuus varmistaa resurssit perheen tarvitessa intensiivisempää tukea. Kunnan täytyy myös varmistaa se, että tukea järjestetään riittävän kauan. Osa lapsista ja heidän perheistään tarvitsee lastensuojelun tukea monia vuosia. Lastensuojelun tukimuotoja on tarjottava perheille ja järjestettävä niin kauan, että lapsen etu toteutuu (Terveystieteiden tutkimuskeskus [viitattu 1.10.2021].)

3.3 Omaohjaajuus menetelmänä sijaishuollossa

Omahoitajalla on monia eri nimityksiä. Arkikielessä puhutaan oma-aikuisesta, omaohjaajasta sekä omahoitajasta. Eri nimitykset kertovat siitä erosta, mikä laitosten välillä on niin tavoitteiden, eri keinojen kuin järjestelyjen osalta. Omaohjaajan tehtävänä alkuun laitoksissa on ollut oman omaohjattavansa asioiden hoitaminen sekä järjesteleminen että, yleisesti ohjattavansa asioista selvillä oleminen. Omaohjaajatyömenetelmän tarkoituksena on vastata ohjattavansa yksilöllisiin tarpeisiin (Kyrönseppä, Rautiainen & Airio 1990, 7). Omaohjaajuuteen kuuluu tehtäviä arjen asioiden hoitamisesta aina suhteen luomiseen omaohjattavansa kanssa. Parhaimmassa tapauksessa omaohjattavan ja omaohjaajan välinen suhde voi luoda sijoitetulle nuorelle korvaavan kiintymyssuhteen, jonka vuoksi sijoitettu nuori voi kokea turvallisuuden tunnetta. Omaohjaajan täytyy kiinnittyä omaohjattavaansa aidosti ja oikeasti, jotta omaohjattava voi saada korvaavan kiintymyssuhteen. Omaohjaajan täytyy vastaanottaa ohjattavansa tunteita, mutta myös samanaikaisesti osoitettava ohjattavalleen välittämistä (Kiiskinen & Eskelinen 2010, 20–21).

Tasapuolisen omaohjaajan työtavan löytämisen omaohjattavan välille on tasapainoilua. Työpaikalla muun tiimin kanssa käydään työnohjausta, erilaisia keskusteluja sekä konsultaatiota, ja tämä auttaa omaohjaajaa saamaan varmistuksen siitä, että suhde omaohjattavan kanssa on menossa oikeaan suuntaan. Keskustelut, työnohjaus ja konsultaatiot työtiimin kanssa ovat tärkeitä, ettei pääse esimerkiksi syntymään vääränlaista suhdetta omaohjattavaan, esimerkiksi liiallista sitoutumista (Aho 2009, 83).

Wahlbeck (2010) on luonut kompassin, jonka avulla on helppo käsittää omaohjaajasuhteen vuorovaikutuksellisia haasteita suhteessa omaohjattavaan. Lapset ja nuoret, jotka ovat kokeneet kaltoinkohtelua, voivat torjua omaohjaajaa tai takertua ahdistavilla keinoilla omaohjaajaansa. Näissä tapauksissa omaohjattava voi ulkoistaa ohjaajan elämästään, mutta

myös varjopuolena ohjattava voi sitoutua liiksi ohjaajaansa. Omaohjaajalla voi herätä myös negatiivissävytteisiä tunteita ohjattavaansa. Tunteet voivat olla inhoa ja äärimmäisessä tapauksessa myös vastenmielisyyttä. Näissä tilanteissa omaohjaajan täytyy ymmärtää ohjattavansa historiaa. Ohjattavan historiaa hänen täytyy ymmärtää riippumatta siitä, tietääkö omaohjaaja siitä tarpeeksi vai ei. Omaohjaajan täytyy luoda erilaisia ympäristöjä vuorovaikutukselle, että ohjattava kokisi vuorovaikutussuhteen ohjaajan kanssa olevan turvallinen, kannatteleva ja lohtua tarjoava. Omaohjaaja voi saada ohjattavaltaan arvostuksen osoitusta, ohjaajan on tärkeä ottaa tämä vastaan ja näytettävä ohjattavalle, että kokee sen merkityksellisenä (Kiiskinen & Eskelinen 2010, 22–23).

Kiiskinen ja Eskelinen (2010, 56–60) ovat listanneet erilaisia työmenetelmiä, joita omaohjaaja voi käyttää hyödykseen työskennellessään lapsen ja lapsen perheen parissa lastensuojelulaitoksessa. Kiiskinen ym. (2010, 58) on listannut elämänjanatyömenetelmän yhdeksi työmenetelmäksi. Elämänjanatyömenetelmässä on aina läsnä perheen historia, nykytilanne sekä tulevaisuus. Elämänjanatyöskentelyssä (Kiiskinen & Eskelinen 2010, 58-60). Elämänjana työskentelyssä keskeistä on vuorovaikutus asiakkaan ja työntekijän välillä, mutta aktiivisena toimijana toimii itse asiakas. Elämänjana työskentely herättää osallistujissa tunteita, työntekijän on hyvä antaa tällöin tilaa tunteille. Elämänjana työskentely on konkreettista, siinä työntekijä hahmottaa lapsen eri tapahtumia ajallisesti. Elämänjana työskentelyn tarkoituksena on se, että asiakas saa itse valita, mitä elämänjanalle laitetaan, mitkä asiat hän kokee merkityksellisiksi (Kiiskinen & Eskelinen 2010, 60)

3.4 Omaohjaajan tehtävät lastensuojelun sijaishuollossa

Omaohjaaja on usein sijoitetuille nuorelle lastensuojeluyksikön tärkein aikuinen. Omaohjaajan ja lapsen tai nuoren välisessä suhteessa pitää olla positiivista tunnetta molemmin puolin, koska kyseessä on kiintymyssuhde (Aho 2009, 83). Omaohjaajan rooliin kuuluu erilaisia tehtäviä, sillä toimii sijoitetun nuoren yhdyshenkilönä sijoituspaikan ja kodin välillä. Tehtäviin kuuluu jäsenellä sijoitetun nuoren arkea ja hoitaa käytännön asioita yhdessä sijoitetun nuoren kanssa. Omaohjaajan täytyy olla kartalla omaohjattavansa aikaisemmasta elämästä ja eri vaiheista sekä tapahtumista, jotka ovat merkittäviä. Näillä merkittävillä tapahtumilla tarkoitan mahdollisia muuttoja eri paikkakunnalle sekä mahdollisia psykologisia sekä somaattisia

tutkimuksia. Omaohjaajan täytyy olla kartalla näistä asioista, arjen sujumisen sekä omaohjattavan suhteen luomisen kannalta. Omaohjaajan ollessa kartalla omaohjattavan asioista ohjattava tiedostaa, että joku on kiinnostunut hänen asioistaan ja hoitaa hänen asioitaan, millä on suuri merkitys, kun omaohjaaja luo suhdetta omaohjattavaansa. Mahdolliset omaohjaajavaihdokset estävät tämän suhteen rakentumisen (Sinkkonen 2015, 241).

Omaohjaajan nähdään olevan lapsen tuki ja turva. Omaohjaajalla täytyy olla kyky vastata lapsen tunne-elämän tarpeisiin. Omaohjaajan tehtäviin kuuluu olla yhteydessä omaohjattavan vanhempiin sekä tukea omaohjattavansa ja vanhempien välistä vuorovaikutusta. Omaohjaajatyöskentelyssä tärkeää on omata hyvät yhteistyötaidot, että yhteistyö muiden sidosryhmien kanssa onnistuu luontevasti. Omaohjaajan täytyy osata arvioida, havainnoida ja tulkita lapsen tarpeita ja tunnetiloja riittävän herkästi. Omaohjaajan tehtävä on myös osata rajata ja puuttua tarvittaessa ohjattavansa tekemisiin (Kiiskinen & Eskelinen 2010, 22). Omaohjaajan tehtävänä on yhteiskunnallisella tasolla välittää ohjattavalle ihmiskunnan viisautta. Tällä viisaudella ei tarkoiteta eri käytöstapojen opettamista vaan sitä, että ohjattava saa mahdollisuudet laajakatseisuuteen (Kiiskinen & Eskelinen 2010, 22–23). Sijoituksissa, jotka ovat luonteeltaan pitkäaikaisia, omaohjaajan tehtävänä on tukea lapsen tai nuoren valmiuksia mentalisointiin. Tässä kyse on arkisista asioista kyselemisestä, joka näyttäytyy kiinnostuksena sekä kiireettömänä kuuntelemisena (Sinkkonen 2018, 178.)

4 OHJAAJUUS SIJAISHUOLLOSSA

Tässä luvussa avaan ohjaajan käsitettä sekä erilaisia sosiaalialan eettisiä periaatteita, mitä ohjaajan on tärkeä tiedostaa omassa työskentelyssään. Avaan myös omaohjaajan luottamussuhteen rakentamista omaohjattavaansa sekä osallisuuden määritelmää, että sen edistämistä lastensuojeluyksikössä.

4.1 Sosiaalialan eettiset periaatteet ohjaajan tehtävissä

Ohjaajaa voidaan määritellä erilaisia tavoin. Yksi tapa määritellä ohjaajaa on ne eri tavat, miten ohjaaja toimii työssään, näitä eri tapoja voidaan kutsua ohjaajan interventiotyyteiksi, joita ovat hyväksyvä ohjaaja, katalysoiva ohjaaja, konfrontoiva ohjaaja sekä määräävä ohjaaja. Hyväksyvän ohjaajan rooliin kuuluu ohjattavan kuunteleminen empaattisesti sekä hyväksyvä ohjaaja tarjoaa tukea, joka on täysin empaattista. Hyväksyvän ohjaajan rooliin kuuluu myös toimiminen neutraalisti, eikä tuomitsevasti. Hyväksyvä ohjaaja rohkaisee ohjattavaa kertomaan kokemuksista sekä tuntemuksista. Hyväksyvän ohjaajan rooliin kuuluu myös se, että hän rohkaisee ohjattavaansa etsimään ongelmiin ratkaisuja sekä ratkomaan niitä. Katalysoivan ohjaajan rooliin kuuluu eri asioita, mitä kuvaan seuraavaksi. Katalysoivan ohjaajan rooliin kuuluu auttaa ohjattavaansa pohtimaan sekä hahmottamaan tilannetta monesta eri näkökulmasta. Ohjaaja auttaa myös ohjattavaansa ajatuksien selkiytymisessä. Ohjaajan rooliin kuuluu myös se, että auttaa ohjattavaa valitsemaan sopivamman ratkaisukeinon sekä käyttää keskusteluissa avoimia kysymyksiä ohjattavalleen. Konfrontoivan ohjaajan rooliin kuuluu se, että ohjaaja kiinnittää huomiota ohjattavansa käyttäytymisen ja puheen väliseen ristiriitaan tai ristiriitoihin. Ohjaaja osoittaa myös, että tekojen ja puheiden väliset ristiriidat omalle ohjattavalleen, koska ohjaaja kokee, että näin ohjattava voi niitä paremmin muuttaa palautteen avulla. Määräävä ohjaaja muodostaa kokonaisnäkömyksen ohjattavan eri tilanteista ja kertoo sen hänelle. Ohjaajan rooliin kuuluu myös se, että hän haastattelee ohjattavaansa sen vuoksi, että saisi kokonaiskäsityksen ohjattavan tilanteesta. Ohjaajan rooliin kuuluu myös se, että hän tarjoaa ratkaisuvaihtoehtoja tai suosituksia. Ohjaustilanteissa ohjaajan on kuitenkin vaikea käyttää yhtä tapaa toimia ohjaajana, ohjaajan on hyvä olla tietoinen omasta interventiotyylistä ja puntaroida eri tapauksissa, miten toimii vuorovaikutustilanteessa (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2019, 118–119).

Jokaisessa tilanteessa ja kohtaamisessa asiakkaan kanssa toteutuu tai sulkeutuu pois asiakkaan arvostava kohtaaminen. Sosiaalialan ammattilaiselta vaaditaan asiakkaan

arvokkaassa kohtaamisessa arvo-osaamista. Laaja arvo-osaaminen on yksi osa sosiaalityön asiantuntijuutta ja sen ydintä. Eri palveluprosesseissa sosiaalialan ammattilaisen on tärkeä tunnistaa, miten kulttuuriset, yhteiskunnalliset, taloudelliset tekijät, ja poliittis- hallinnolliset asiat vaikuttavat koko työskentelyyn asiakkaan kanssa, sekä miten suuri vaikutus näillä edellä mainituilla tekijöillä on asiakkaiden elämäntilanteisiin ja kohtaamisiin. Sosiaalialan ammattilaisen tulee myös osata reagoida tilanteisiin. Reagoiminen eri tilanteisiin edellyttää myös vahvaa arvo-osaamista. Mikäli nämä laajemmat kysymykset arvo-osaamisessa ovat hukassa ja ne jäävät tunnistamatta, asiakkaan arvokas kohtaaminen ei välttämättä toteudu (Laitinen, & Kempainen 2010, 138–139).

Sosiaalityön asiakkaista jokainen on ainutlaatuinen. Sen tunnustaminen ja tunnistaminen on perusta asiakkaan arvokkaalle kohtaamiselle (Laitinen & Pohjola 2010, 153).

Sosiaalialan ammattikäytäntöön kuuluu eettinen harkinta. Päätökset, joita sosiaalialalla tehdään, eivät perustu pelkästään kokemukseen ja tietoon, vaan eettinen harkinta on osa päätöksiä. Tällä tarkoitetaan sitä, että päätöksiin ja niiden tekoon vaikuttavat asiakkaan elämäntilanne, asiakkaan elämäkokemukset sekä asiakkaan tunteet. Eettisellä harkinnalla käytännössä tarkoitetaan sosiaalialan ammatilliseen työhön liittyvien keinojen, valintojen, seurausten käsittelyä ja tutkimista. Työyhteisössä vaaditaan yhteistä keskustelua, siitä miten eettinen harkinta voi toteutua. Sosiaalialan ammattietiikka on tavoitteiden mukaista ratkaisujen löytämistä, etsimistä sekä valitsemista (Talentia 2017, 24–25).

Lainsäädännössä on säädetty työntekijän ammattieettisistä velvollisuuksista. Sosiaalihuollon työntekijän toiminnan tavoitteena ja päämääränä on yhdenvertaisuuden, osallisuuden, sosiaalisen toimintakyvyn, hyvinvoinnin lisääminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Sosiaalihuollon työntekijän velvollisuuksiin kuuluu noudattaa kaikessa toiminnassaan sitä, mitä asiakkaan oikeuksista ja asemasta sekä asiakastietojen käsittelystä säädetään (L 26.6.2015/817). Sosiaalialan ammattilainen saattaa kohdata työtä tehdessään esteitä, jotka vaikuttavat eettisen toiminnan toteutumiseen. Jokaisen sosiaalihuollon ammattilaisen kannattaa miettiä ja reflektoida itseään, millaiset irtautumismekanismit ovat omalle kohdalle ominaisia. Irtautumismekanismilla tarkoitetaan esimerkiksi sitä, miten työntekijä käsittelee eettistä vastuuta, onko työntekijällä ominaista siirtää omasta työstään vastuuta muille työntekijöille tai esimiehelle (Talentia 2017, 26). Eri arvot ovat suuressa roolissa tärkeiden toimintojen edesauttamisessa (Frederic 2018, 15.)

Eettisiä linjauksia on listattu eri näkökulmista. Listattu on esimerkiksi sosiaalityön työntekijöiden eettisiä velvollisuuksia, jotka liittyvät asiakkaisiin. Listattuna on itsemääräämisoikeus-ristiriidat, yksityisyys ja luottamus sekä tietoinen suostumus. Sosiaalialan ammattilaisten tehtävänä on edistää ja kunnioittaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta sekä auttaa asiakasta tunnistamaan ja selkeyttämään tavoitteita, jota asiakkaalla on. Sosiaalialan ammattilainen voi myös joissain tapauksissa rajata asiakkaan itsemääräämisoikeutta. Tällaisia tilanteita ovat ne tilanteet, joissa sosiaalialan ammattilainen kokee, että asiakas voi omalla toiminnallaan aiheuttaa riskin satuttaa itseään tai muita ihmisiä. Ristiriidoilla yhtenä eettisen toiminnan periaatteena tarkoitetaan muun muassa sitä, että työntekijän tulee välttää ristiriitoja, jotka estävät ammatillisen harkinnan käyttöä sekä puolueetonta harkintaa. Tietoisella suostumuksella tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että sosiaalialan ammattilaisen tulee tarjota asiakkaalle eri palveluita vain ammattilaisen suhteen yhteydessä, perustuen tietoisesti saatuun suostumukseen. Työntekijän tulee konkreettisesti kertoa asiakkaalle selkeästi ja ymmärrettävästi, mikä palvelun tai palvelun tarkoituksena on, kertoa myös mahdollisista riskeistä, mahdollisista kustannuksista, eri vaihtoehdoista, oikeudesta kieltäytyä palvelusta ja suostumuksen perumisesta. Työntekijän on myös tarjota asiakkaalle mahdollisuus kysyä lisäkysymyksiä. Viimeisenä eettisenä linjauksena on yksityisyys ja luottamus. Tällä tarkoitetaan käytännössä sitä, että työntekijän tehtävänä on kunnioittaa asiakkaan yksityisyyttä. Työntekijä ei voi pyytää asiakkaalta henkilökohtaisia tietoja, pois lukien toki pakottavat asiat. Asiakkaan kertoessa ja jakaessa henkilökohtaisia ja yksityisiä asioita, työntekijän tulee soveltaa ja tiedostaa tietosuoja sekä luottamukseen perustuvat käytännöt (National association of social workers 2021[viitattu 26.10]).

4.2 Omaohjaajan suhde sijoitetun nuoren kanssa

Kasvatustyö lastensuojelulaitoksessa tapahtuu julkisen, ammatillisen ja tietoisien omaohjaajasuhteen kautta. Julkisessa omaohjaajasuhteesta päätetään sovituin perustein yhteisesti. Julkinen omaohjaaja suhde ei perustu mieltymyksiin, jotka ovat henkilökohtaisia, mutta omaohjaajasuhdetta ei myöskään pureta, vaikka omaohjaaja suhde ei heti alussa toimisikaan. Lastensuojelulaitoksissa tehtävä työ on tiimityötä, ja omaohjaaja on työtiimin jäsen. Omaohjaajalla on velvollisuus pitää muu tiimi tietoisena omaohjattavansa asioista. Ammatillisessa omaohjaajasuhteessa työntekijä joutuu kohteeksi monenlaisille odotuksille ja tunteille. Ammatillisen omaohjaajan on tärkeä tällaisissa tilanteissa tarkastella

omaohjaajasuhdetta ohjattavan ja hänen välillään. Tietoisella omaohjaajasuhteella tarkoitetaan sitä, että omaohjaajasuhde muodostuu tunnesuhteeksi. Kuitenkin omaohjaajasuhdetta säätelee tehdyt päätökset, jotka perustuvat omaohjattavan asiakassuunnitelmaan, hoito- ja kasvatussuunnitelmaan sekä yhteisiin päätöksiin (Timonen-Kallio, Yliruka & Närhi 2017, 26).

Käytäntöihin lastenkodeissa sekä perhekodeissa kuuluu se, että lapsi tai nuori saa tuekseen ja avukseen omaohjaajan. Omaohjaajan tehtäviin kuuluu jäsentää sijoitetun lapsen tai nuoren perusarkea, toimii sijoituspaikan ja kodin välillä yhdyshenkilönä sekä huolehtii yleisesti eri käytännön tehtävistä. Omaohjaajuuteen kuuluu erilaisia paineita, mitä omaohjaaja voi kokea. Omaohjaaja saa olla omaohjattavansa ihailun kohteena, mutta kolikolla on myös kääntöpuoli. Välillä omaohjaaja voi kuulla ohjattavaltaan paljon negatiivista hänestä itsestään (Sinkkonen 2018, 177-178).

Asiakkaan ja ammattilaisen väliseen suhteeseen kuuluu luottamus ja luottamuksen rakentaminen. Kaikissa vuorovaikutustilanteissa näyttäytyy arvostava kohtaaminen työntekijän ja asiakkaan välillä. Arvostavaan kohtaamiseen kuuluu kuunteleminen, kunnioitus ja hyväksyvä läsnäolo (Duodecim [viitattu 1.10.2021]). Työskennellessään nuorten parissa työntekijän on tärkeää kohdata nuori aidosti ja tasavertaisesti. Tasa-arvolaki pyrkii ohjaamaan ihmisiä kohtelevaan toisia oikein (Oksanen & Poikolainen 2018). Yhdenvertaisuuslaki ohjaa myös tasa-arvoista kohtaamista. Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen turvaa. Lain tarkoituksena on myös edistää yhdenvertaisuutta. Laissa on määritelty, että viranomaiseksi kuuluu valtion viranomainen, kunnan viranomainen sekä itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset. Viranomainen on veloitettu edistämään omalla toiminnallaan yhdenvertaisuutta, sekä viranomaisen on ryhdyttävä eri toimenpiteisiin, jotta voi edistää yhdenvertaisuutta (L1325/2014). Omaohjaajan yhtenä tärkeimpänä tehtävänä on luoda korjaava sekä turvallinen kiintymyssuhde ohjattavansa kanssa, sillä muutokset, jotka ovat luonteeltaan pysyviä ja positiivisia, tapahtuvat lapsen aidossa kohtaamisessa sekä turvallisessa vuorovaikutuksessa (Timonen-Kallio, Yliruka & Närhi 2017, 27).

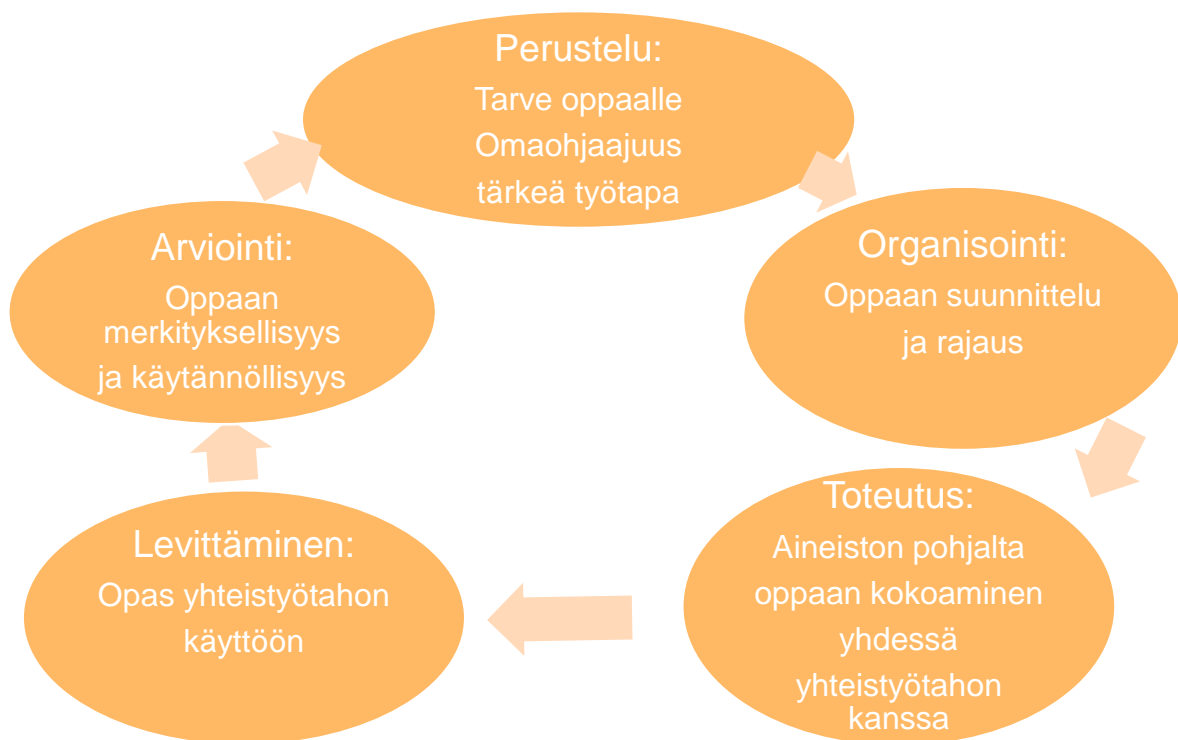
4.3 Osallisuuden ja lapsilähtöisyyden edistäminen ohjaajan työssä

Ohjaaja omalla toiminnalla on merkittävä rooli osallisuuden lapsen ja nuoren mahdollistajana. Ohjaajalta vaaditaan kypsyyttä, halua sekä kykyä toimia lasten ja nuorten parissa. Ohjaajalle tärkeitä periaatteita työskentelyssä nähdään olevan kuuntelemisen taito, rohkeus, ratkaisukeskeisyys sekä läsnäolo (Mahis: Osallistava ohjaaminen [viitattu 26.10.2021]). Nykypäivänä osallisuutta painotetaan, korostetaan sekä pidetään tärkeänä asiana. Vaikka osallisuuden ydin onkin arkisia ja yksinkertaisia asioita, osallisuus vaatii toteutumisen kannalta paljon töitä (Oranen 2013,124). Osallisuuden tarkoituksena on tuoda ihmiselle mahdollisuus vaikuttaa omiin valintoihin ja niiden tekemiseen, yhteiskunnan sekä muiden epäkohtien havaitsemiseen ja muuttamiseen. Osallisuus-terminä tarkoitetaan mahdollisuutta ilmaista omaa kantaansa ja mielipidettään sekä oikeutta saada tietoa asioista, jotka koskettavat ihmistä itseään. Osallisuus nähdään sekä yksilöllisenä että yhteiskunnallisena elementtinä, sen toteutuessa (Timonen-Kallio 2010 76–77). Osallisuuden onnistumiselle on eri edellytyksiä, että se voi toteutua. Ensimmäisenä edellytyksenä on se, että johtaja tai johtajat sitoutuvat työskentelyyn. Toisena edellytyksenä mainitaan ihmiset, jotka tekevät töitä osallisuuden eteen. Kolmantena edellytyksenä nähdään olevan resurssit, resursseilla tässä kontekstissa nähdään olevan raha ja aika. Viimeisempänä eli neljäntenä edellytyksenä on se, että toiminnan prosessia ja tavoitteita analysoidaan (Oranen 2013, 124).

Lastensuojelutyön yhtenä keskeisenä tavoitteena nähdään olevan lasten ja nuorten mielipiteisen ilmaisu sekä osallisuus ja osallisuuden vahvistaminen. Käytännön lastensuojelutyössä lapsilähtöisyys työmenetelmänä ei välttämättä aina toteudu. Työntekijä saattaa suhtautua varauksella lapsen näkemysten ja eri ratkaisuiden kuulemiseen, koska työntekijä voi kokea lapsen osallistamisen riskinä. Työntekijä voi kokea, että riskinä lapsen osallistamisessa voi olla se, että lapsen mielipiteen kuuleminen voi asettaa työntekijän vaikeaan tilanteeseen lastensuojelussa ja sen tilanteissa. Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan sitä työskentelyä, jonka tarkoituksena on vastata lapsen tarpeisiin, ja työskentelyssä lapsi on aktiivinen osapuoli. Lapsi itse omalta osaltaan vaikuttaa tapahtumiin, mitä työskentelyssä tapahtuu. Lapsilähtöisyydessä lastensuojelun työntekijällä on tehtävänä tarjota lapselle eri mahdollisuuksia osallistua, kannustaa sekä opettaa lasta tuomaan esille omia käsityksiä ja mielipiteitä (Timonen-Kallio 2010, 6–7).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää lastensuojelulaitos Törnävän Puiston ohjaajien omaohjaajuutta. Tarkoituksena oli selvittää ohjaajien mielikuvia omaohjaajuudesta, mitä työtehtäviä omaohjaajalle kuuluu sekä käytössä olevia eri työmenetelmiä omaohjaajan työssä. Tutkimuksen vastauksista koottiin omaohjaaja opas, joka auttaa omaohjaajatyöskentelyssä ohjaajia sekä toimii osana uuden työntekijän perehdytystä. Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, koska se on toteutettu yhteistyötahon kanssa aktiivisesti yhdessä toimien ja opinnäytetyön päätuotoksena on syntynyt konkreettinen sähköinen opas. Aineistoa opinnäytetyöhön olen kerännyt kyselylomaketta hyödyntäen sekä olen osallistunut yhteistyötahon koulutuksiin. Koulutuksien teemoina ovat olleet omaohjaajuus, kohtaaminen sekä perhetyö lastensuojelulaitos Törnävän Puistossa. Aineistonkeruu toteutettiin kyselylomakkeessa, jossa oli seisemän avointa kysymystä ja kolme suljettua kysymystä. Avoimet kysymykset olivat hyvänä pohjana oppaan kehittämiseen ja suljetut kysymykset auttoivat hahmottamaan taustatietoja vastaajista. Avoimen kyselyn aineiston analyysitapana toimi teemoittelu. Kyselylomakkeen lisäksi keräsin aineistoa myös osallistumalla erilaisiin työntekijöiden koulutuksiin mihin yhteistyötaho minut kutsui opinnäytetyön osalta.

Kuvio 1. Prosessi

Kehittämisprosessiin liittyy viisi eri tehtävää: perustelu, organisointi, toteutus sekä levittäminen ja arviointi. Ensimmäisenä tehtävänä on aiheen perustelu. Perusteluvaiheessa perustellaan toiminnan vaiheet. Niiden perusteleminen on edellytys kehittämistoiminnan organisoinnille, toteutuksille sekä arvioinnille. Perustelussa on olennaista vastata kysymykseen, miksi jotain pitää kehittää juuri tällä hetkellä. Perustelun pohjana on jokin visio tai ongelma. Toteutuksen kannalta eduksi on se, että tavoite perustellaan konkreettisesti, ja miksi juuri kyseinen asia vaatii erityisiä kehittämisen kohteita ja toimenpiteitä (Toikko & Rantanen 2009, 56–58).

Opinnäytetyöni perusteluihin kuului se, että tarve omaohjaajalle- oppaalle koettiin kyseisessä lastensuojelulaitoksessa, koska kyseistä opasta heillä ei vielä ole. Omaohjaajuus on vahvasti läsnä Törnävän Puistossa, Törnävän Puiston ohjaajien työskentely on aktiivista vuorovaikutusta sijoitettujen lasten ja nuorten perheiden eteen. Kehittämistoiminnan alkuvaiheessa, kun hahmottelin perusteluja työlle, olin aktiivisesti yhteistyössä yhteistyötahon kanssa. Yhteistyötahon edustajan kanssa kävimme keskusteluja, miksi omaohjaajuus kyseisessä lastensuojelulaitoksessa on tärkeää ja miksi omaohjaaja- opas palvelee lastensuojeluyksikköä parhaiten ja miksi se on ajankohtainen.

5.1 Organisoituvaihe

Toisena kehittämistoiminnan prosessin vaiheena on organisointivaihe. Organisoinnilla tarkoitetaan toteutuksen suunnittelua ja valmistelua käytännössä, niin että siitä tulee konkreettista. Tavoite, joka kehittämistoiminnalle on asetettu, muodostaa lähtökohdan organisoinnille (Toikko & Rantanen 2009, 58).

Opinnäytetyöni prosessin alussa suunnittelin, miten haluan tutkimukseni sekä kehittämistyön toteuttaa. Tutkimuksen aineiston keräämisen tapoja pyörittelin paljon, haastattelua sekä kyselylomaketta. Päädyin aika nopeasti prosessin alussa siihen, että kyselylomake oli tähän työhön sopivin aineistonkeruu tapa. Kyselylomakkeen sopivuus määräytyi siksi, että olen työskennellyt kyseisessä lastensuojeluyksikössä, ja kyselylomakkeessa toteutui vastaajien anonymiteetti parhaalla mahdollisella tavalla. Kyselylomakkeen muotoilua pohdin ensin itsekseni, mutta myös aktiivisesti yhteistyötahon kanssa. Minulle oli tärkeää pohtia kyselylomakkeen kysymyksiä, että ne palvelisivat parhaiten yhteistyötahoa. Organisaatiovaiheeseen kuului myös oman työni prosessissa se, että suunnittelin ja keskustelin yhteistyötahon kanssa useaan otteeseen oppaasta ja osallistuin myös koulutuksiin,

joidenka teemoina olivat omaohjaajuus ja kohtaaminen lastensuojeluyksikössä. Koulutuksiin osallistui Törnävän Puiston johtaja, perheohjaaja, sairaanhoitaja sekä vakituiset ohjaajat. Omaohjaaja koulutuksessa esittelin omaa opinnäytetyötäni. Ennen opinnäytetyön toteutumista hain Seinäjoen kaupungilta työlleni tutkimuslupaa sekä keskustelin yhteistyötahon edustajan kanssa siitä, miten aineisto olisi paras kerätä. Päädyimme yhdessä kyselylomakkeeseen, jonka lähetin kesän aikana kaupungin sähköpostista, koska minulla oli myös kesällä kaupungin sähköposti.

5.1.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Tässä luvussa avaan toiminnallisen opinnäytetyön käsitettä ja toiminnallisen opinnäytetyön prosessia. Opinnäytetyöni on laadultaan myös toiminnallinen opinnäytetyö, koska opinnäytetyöni tuotoksena syntyy konkreettinen tuote, omaohjaaja- opas.

Toiminnallinen opinnäytetyö on lähtökohdaltaan työelämälähtöinen, ja opinnäytetyön tuotoksena syntyy tuotos. Tuotos voi olla konkreettinen tuote, ohjeistus, palvelu, suunnitelma tai konsepti. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu usein ulkopuolinen toimeksiantaja (Karelia ammattikorkeakoulu,2021). Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on ohjeistaa, opastaa, järjestää sekä järjeistää toimintaa käytännössä. Toiminnallisen opinnäytetyön prosessi käynnistyy siitä, että tutkija laatii työlleen suunnitelman. Opinnäytetyön suunnittelutyö on hyvä tehdä laadukkaasti, sillä se helpottaa jatkossa opinnäytetyön työstämistä. Tutkijan tehdessä suunnitelmaa suunnitelmaan kuuluu työn aiheen rajaus, työlle määrittämään työn tavoitteet ja tarkoitus (Saastamoinen, Vähä, Ypyä, Alahuhta & Päätaalo 2018). Toiminnallista opinnäytetyön toteutustapaa suunniteltaessa ja valittaessa tutkijan on hyvä pohtia, miten työn toteuttaisi niin, että se palvelisi yhteistyötahoa parhaalla mahdollisella tavalla. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena voi syntyä useasti ohjeistus, opas, tietopaketti tai käsikirja, tällöin lähdekritiikki on erityisessä asemassa. Lähdekritiikillä tarkoitetaan sitä, että tutkija pohtii mistä lähteet esimerkiksi oppaaseen hankkii. Tutkijan tehdessä opinnäytetyön tuotoksena esimerkiksi oppaan tai ohjeistuksen, tutkijan tulee kuvata opinnäytetyössään, miten eri tietojen luotettavuus ja oikeellisuus on toteutunut (Vilka & Airaksinen 2003, 51–53). Vilka ja Airaksinen (2003,65) kertovat, että toiminnallisen opinnäytetyön raportointiin kuuluu tekstiä, jossa selventyy miksi, mitä ja miten tutkija on tehnyt opinnäytetyön, millainen työprosessi opinnäytetyö on ollut ja millaisiin tutkimustuloksiin ja johtopäätöksiin on päästy. Tutkijan täytyy myös avata raporttiin, miten kuvaa omaa opinnäytetyöprosessia sekä opinnäytetyön

tuotoksena syntyneitä tuotosta ja miten oppimistaan arvioi. Opinnäytetyön lukija voi tällöin päätellä, miten tutkija on opinnäytetyöprosessissa onnistunut.

5.1.2 Määrällinen ja laadullinen tutkimus

Määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita erilaisista vertailuista, luokitteluista, syy- ja seuraussuhteista ja ylipäätään numeerisiin tuloksiin perustuvasta ilmiöstä ja sen selittämisestä. Määrälliseen tutkimukseen kuuluu erilaisia tilastollisia ja laskennallisia analyysimenetelmiä (Koppa 23.4.2015). Määrällistä tutkimustapaa käytetään sosiaali- ja yhteiskuntatieteissä paljon. Määrällisessä tutkimuksessa keskeisiä asioita ovat aiemmista tutkimuksista johtopäätökset, hypoteesien esittäminen, aikaisemmat teoriat, aineiston keruun suunnitelmat, käsitteiden määrittely, tutkittavien henkilöiden valinta sekä päätelmien teko perustuen havaintoaineiston tilastolliseen aineistoon. Määrällinen tutkimus edellyttää riittävän suurta otosta. Määrällisen tutkimuksen aineistokeruussa käytetään hyödyksi standardoituja lomakkeita, joihin kuuluu valmiita vastausvaihtoehtoja. Määrällisen tutkimuksen avulla saadaan kartoitettua nykyinen tilanne, mutta ei pystytä hahmottamaan tilanteen eri syitä (Heikkilä 2014). Määrällisen tutkimuksen prosessin vaiheita on monia. Ensimmäiseksi määritellään tutkimusongelma, mitä halutaan tutkia. Tutkimusongelman määrittelyllä tarkoitetaan sitä, että tutkija valitsee aiheen, mitä haluaa tutkia, asettaa tavoitteet tutkimukselle sekä hankkii tutkimukseen taustatietoja. Tutkimusongelman määrittelyn jälkeen tutkija tutustuu aikaisempiin tutkimuksiin ja perehtyy aiheen kirjallisuuteen sekä laatii mahdollisia hypoteeseja. Näiden vaiheiden jälkeen tutkija laatii tutkimussuunnitelman. Tutkimussuunnitelman laatimisella tarkoitetaan tutkimuksen tavoitteiden täsmentämistä sekä menetelmän valitsemista, millä menetelmällä tutkimuksen suorittaa. Tutkijan tulee myös laatia tutkimukselleen budjetti sekä aikatauluttaa tutkimuksen prosessi. Tutkimussuunnitelman laatimiseen kuuluu myös se, että tutkija määrittää perusjoukon ja otoksen. Viimeisenä kohtana määrällisen tutkimussuunnitelman laatimiseen kuuluu se, että tutkija päättää miten tutkimusaineistoa käsittelee. Tutkimussuunnitelman laatimisvaiheen jälkeen tutkija rakentaa tiedonkeruuvälineen. Tällä tarkoitetaan lomakkeen laatimista. Lomakkeen laatimisen jälkeen tutkija kerää tutkimukseen tietoa ja käsittelee sekä analysoi aineistoa. Aineiston analysoinnin jälkeen tutkija raportoi tulokset ja tekee niiden perusteella johtopäätökset sekä hyödyntää tuloksia (Heikkilä 2014).

Laadullisen tutkimuksen eli kvalitatiivisen tutkimuksen luonne on tiedon kokonaisvaltaista hankintaa, ja aineisto kootaan todellisissa tilanteissa. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkia tutkimuskohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan tiedon keruussa ihmistä tutkimuksen instrumenttina. Laadulliseen tutkimukseen valitaan tutkittavat tarkoituksenmukaisesti, eikä satunnaisotoksen mukaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma muodostuu tutkimusprosessin edetessä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimus pyritään toteuttamaan joustavasti, ja olosuhteet tutkimukset edetessä voivat muuttua, tällöin suunnitelmaa muutetaan olosuhteiden mukaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita reflektiosta (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2007,160–162.)

5.1.3 Kyselylomake

Tutkimus, joka toteutetaan kyselyllä, nähdään olevan hyvä tutkimuksen toteutustapa, jos halutaan kerätä laaja aineisto tutkimukselle. Usein kyselyyn saadaan paljon henkilöitä vastaamaan, ja kyselyssä voidaan kysyä useita asioita. Kysely nähdään olevan tehokas tutkimuksen toteutustapa, koska se säästää tutkijan aikaa. Kyselylomakkeilla voidaan kerätä aineistoon tietoja vastaajien arvoista ja asenteista, tiedoista, tosiasioista, uskomuksista, mielipiteistä, käsityksistä sekä toiminnasta ja käyttäytymisestä. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2007, 190). Aineisto kyselyyn voidaan kerätä kahdella eri päätavalla; kontrolloidulla kyselyllä tai verkko- ja postikyselyllä. Kontrolloidun kyselyn tapoja on kaksi; informoitu kysely ja henkilökohtaisesti tarkastelu kysely. Informoidulla kyselyllä tarkoitetaan sitä, että tutkija jakaa kyselylomakkeet henkilökohtaisesti esimerkiksi työpaikalle. Jakaessaan kyselyt kohteeseen, tutkija kertoo kyselyn tarkoituksesta. Tutkijan käyttäessä henkilökohtaisesti tarkastelun kyselyn työtappaa tutkija on lähettänyt kyselylomakkeet postitse kohteeseen, mutta noutaa vastaukset itsenäisesti. Toinen päätapa, miten kyselyn voi suorittaa on posti- ja verkkokysely. Itse käytin juuri tätä tapaa, kun keräsin aineistoa tutkimukseeni. Posti- ja verkkokyselyllä tarkoitetaan nimensä mukaisesti sitä, että kyselylomake lähetetään joko postitse tai verkossa vastaajille. Tässä kyselyn päätavassa tutkija lähettää lomakkeet vastaajille, vastaajat täyttävät kyselylomakkeen ja postittavat sen tutkijalle. Usein tutkija joutuu muistuttamaan vastaajia tutkimuksesta, että vastaajat muistavat vastata kyselyyn ajoissa. (Hirsijärvi ym. 2007,191).

Kyselylomakkeessa kysymyksien muotoja voi olla kolmea eri laatuaan. Avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä sekä asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. Avoimilla kysymyksillä

tarkoitetaan kysymystä, jossa esitetään kysymys ja vastaukselle jätetään tyhjää tilaa, mihin vastaaja vastaa. Monivalintakysymyksillä tarkoitetaan niitä kysymyksiä, joissa tutkija on laatinut kysymyslomakepohjalle valmiit numeroidut vaihtoehdot, ja vastaaja merkitsee esimerkiksi rastilla valmiista vastausvaihtoehdoista. Monivalintakysymyksissä vastaaja voi myös rastittaa useamman vastausvaihtoehdon. Asteikkoihin perustuvilla kysymyksillä tarkoitetaan niitä kysymyksiä, mihin tutkija on laatinut asteikon. Asteikot ovat yleisemmin viisi tai seitsemän portaisia, ja vaihtoehdot muodostuvat joko nousevan tai laskevan repertuaarin. Avoimien kysymysten etuna on se, että se sallii vastaajan ilmaista omaa mielipidettään omin sanoin sekä antaa mahdollisuuden osoittaa vastaajien tietämyksen aiheesta. Monivalintakysymyksissä etuna on se, että auttaa vastaajaa tunnistamaan asian, mitä kysymyksellä tarkoitetaan ja mihin vastaajan tulee vastata. Kyselylomakkeen laatimisessa erityisen tärkeää on selkeys. Tutkijan tulee laatia kysymykset niin, että kysymykset merkkavat samaa kaikille kyselyyn vastaajille. Kyselylomakkeeseen laatimisessa niin tarkennetut kysymykset kuin yleiset kysymykset ovat parempia siinä suhteessa, että yleisiin kysymyksiin sisältyy enemmän mahdollisuuksia tulkintaan kuin tarkennetuissa kysymyksissä, jotka ovat rajattuja. Kysymyksien pituutta on myös hyvä pohtia, kun laatii kysymyslomaketta. Vastaajan on helpompi käsittää lyhyitä kysymyksiä, kun liian pitkiä kysymyksiä. Tärkeää on myös tutkijana pohtia, kuinka monta kysymystä kyselylomakkeessa on, sekä niiden järjestystä. Hyvänä järjestyksenä kysymyksille nähdään olevan se, että yleiset kysymykset tulevat kyselylomakkeen alkuun ja tarkennetut kysymykset taas kyselylomakkeen loppupuolelle. Tutkijan saadessa kyselylomakkeelle kysymykset valmiiksi, tutkija kokoaa kyselylomakkeen. Tärkeää olisi saada kyselylomake selkeäksi vastaajalle (Hirsijärvi ym.2007 191–199).

Omassa tutkimuksessani käytin hyödykseni verkkokyselyä, jonka lähetin työntekijöiden sähköpostiin hyvissä ajoin. Verkkokysely oli mielestäni käytännöllisin aineiston keräysmuoto, koska se oli työntekijöille helposti saatavilla. Koen, että esimerkiksi haastatteluiden toteuttaminen kyseisessä työorganisaatiossa olisi ollut haastavaa. Haastavaa siitä olisi tehnyt se, että olen itse työskennellyt kyseisessä organisaatiossa, tämä olisi voinut lisätä vastaajien kynnystä osallistua tutkimukseen. Kyselylomakkeessa oli 10 kysymystä, kysymyksistä neljä oli suljettuja kysymyksiä ja loput kuusi kysymystä avoimia kysymyksiä. Opinnäytetyön liitteistä löytyy kyselylomake, jossa on kaikki kysymykset koottuna. Suljetut kysymykset olivat kyselylomakkeen alkupäässä. Suljetuilla kysymyksillä halusin saada tutkimukseen taustatietoa. Valitsin sen vuoksi niin paljon avoimia kysymyksiä, koska koen tutkijana, että

avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden tuoda vapaasti omia näkemyksiään esiin.

5.1.4 Kyselyn toteutusvaihe

Kehittämistoiminnan toteutukseen kuuluu ideointi, priorisointi, kokeilu sekä mallintaminen. Kehittämistoiminnan ideointiin syntyy usein jo kehittämistoiminnan prosessivaiheessa tai organisointivaiheessa (Toikko& Rantanen 2009, 56).

Alkaessani toteuttaa kyselyä ideoin ja priorisoin tulenko toteuttamaan kyselylomakkeen sähköisenä vai kirjallisena. Päädyin aika nopeasti sähköiseen muotoon, koska koin että se on vastaajille helpompi ja tehokkaampi tapa. Lähetin kyselylomakkeen Seinäjoen kaupungin sähköpostilla, koska silloin myös minulla oli käytössä Seinäjoen kaupungin sähköposti. Sähköpostissa kerroin kuka olen, mitä tutkin ja tutkimuksen anonymiteetista. Sähköpostissa ilmoitin myös vastausajan. Vastausaika oli tasan 1 kk. Kuukauden aikana lähetin vastaajille myös muistutusviestin kyselystä. Minulla ei ole tällä hetkellä enää kaupungin sähköpostia, joten en saa sähköpostiviestiäni tämän työn liitteisiin.

5.1.5 Kyselytulosten analysointi

Tuloksia analysoin käyttämällä hyödykseni teemoittelua, koska kysymykset oltiin teemoiteltu aiheisiin, mitä halusin tutkia ja mihin halusin saada vastauksia. Teemoittelulla tarkoitetaan sitä, että aineistosta valitaan tutkimuskysymyksen tai tutkimusongelman kannalta olennaisimmat aiheet eli teemat. Tutkijan käyttäessä teemoittelua aineiston analysoinnissa, aineistosta nousee esiin keskeiset asiakokonaisuudet (Tietoarkisto, [Viitattu 1.11.2021]).

Kyselytulosten analysoinnissa pohdin koodausta eri sitaateille, mitä tutkimuksen tuloksissa avasin mutta koin että haluan pitää anonymiteetista erityistä huolta, joten niitä en käyttänyt. Analysoidessani kyselylomakkeen vastauksia käytin hyödykseni teemoittelua. Teemoittelussa analysoin vastauksia eri yläteemoihin ja analysoin mitkä vastaukset nousivat eniten esiin. Esimerkiksi omaohjaajan työtehtävissä teemoittelin vastaukset yläteemoihin; kuukausikooste, yhteistyö verkoston kanssa, neuvottelut, omaohjaaja hetkien viettäminen.

5.1.6 Omaohjaaja-oppaan tekeminen

Omaohjaaja-oppaan tekemisen prosessi alkoi siitä, että suunnittelin, miten oppaan toteutan. Prosessin alussa päädyin tekemään oppaasta sähköisen version, koska koin että se on käytännöllinen tapa myös yhteistyötaholle. Prosessin alussa tutkin eri sovelluksia, millä sähköisen oppaan voi tehdä. Päädyin Canva-sovellukseen, koska se oli minulle entuudestaan tuttu ja koen, että kyseisellä sovelluksella saa visuaalista, mutta yksinkertaista jälkeä. Opasta tehdessä halusin tehdä visuaalisen oppaan, mutten liian visuaalista. Halusin pitää oppaan yksinkertaisena.

5.2 Omaohjaaja- oppaan arviointi ja levittämisvaiheet

Kehittämistoiminnan arviointiin kuuluu, että suunnataan koko kehittämistyön prosessia. Arvioinnissa tavoitteena on siis tuottaa informaatiota, jonka avulla prosessia voidaan ohjata. Toisaalta voidaan nähdä, että arvioinnin tehtävänä on tuottaa informaatiota kehitettävästä asiasta. Yksinkertaisuudessaan arviointi voi olla sitä, että arvioidaan, onko kehittämistyö saavuttanut alkuperäisen tarkoituksensa vai onko se jäänyt vajaaksi (Toikko & Rantanen 2009, 61). Omassa työssäni arviointi tulee näyttäytymään omaohjaaja- oppaan arviointi, onko opas saavuttanut alkuperäisen tarkoituksensa vai ei eli kokevatko ohjaajat oppaan tarpeellisena ja kattavana omaohjaajan työn perehtymisessä. Oppaan prosessin aikana olen suunnitellut sekä kysynyt erinäisiä korjausehdotuksia yhteistyötahon edustajalta. Tässä kohtaa opinnäytetyön prosessia, tuotoksesta ei ole saatavilla monitahoisempaa arviointitietoa. Omaohjaaja opas levittäytyy yhteistyötahoon valmistumiseni kynnyksellä.

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössäni on eettisyys ja luotettavuus erityisessä asemassa. Opinnäytetyön, tutkimuksen ja omaohjaaja- oppaan eri vaiheet on pyritty tuomaan esiin yksityiskohtaisesti työssä, jotta prosessi on parhaalla mahdollisella tavalla luotettavaa tietoa.

Opinnäytetyössä on otettu huomioon eettiset periaatteet, jotka koskevat tutkimusta, jossa keskiössä on ihminen. Näihin eettisiin periaatteisiin kuuluu tutkittavien oikeudet ja kohtelu, suostumus osallistua tai olla osallistumatta tutkimukseen, henkilötietojen käsittely kyseisessä tutkimuksessa, yksityisyyden suojaaminen tutkimuksen julkaisussa sekä tutkimusaineistojen

avoimuus (Arene 2020). Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä on ollut kyselylomake. Kyselylomakkeeseen vastaajat ovat vastanneet anonyymisti.

Tieteellinen tutkimus voi olla luotettava, eettisesti hyväksyttävä sekä tutkimuksen tulokset uskottavia, vain kun tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia on nimetty yhdeksän, tutkimusetiikan näkökulmasta. *Ensimmäisessä* lähtökohdassa keskeistä on noudattaa tiedeyhteisön toimintatapoja. Näitä toimintatapoja ovat yleinen huolellisuus, rehellisyys ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallennuksessa, esittämisessä sekä tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa. *Toisessa* lähtökohdassa keskeistä on se, että tutkimukseen sovelletaan tieteellisen tutkimuksen kriteerien eettisesti kestäviä ja mukaisia tutkimus-, tiedonhankinta- ja arviointimenetelmiä. *Kolmannessa* lähtökohdassa tärkeää on se, että tutkija ottaa muiden tutkijoiden työt asianmukaisesti huomioon, kunnioittaa muiden tekemää työtä ja omassa työssään viittaa asianmukaisesti toisten tutkijoiden töihin. *Neljänteen* lähtökohtaan kuuluu se, että tutkimus suunnitellaan, toteutetaan, raportoidaan sekä aineistot tallennetaan tieteelliselle asetettujen vaatimusten tavalla. *Viidenteen* lähtökohtaan kuuluu se, että tutkija on hankkinut tutkimuslupan sekä tietyillä aloilla tähän kuuluu myös se, että eettinen ennakoarviointi on tehty. *Kuudenteen* lähtökohtaan kuuluu puolestaan se, että tutkimushankkeessa tai ryhmässä sovitaan etukäteen, ennen tutkimuksen aloittamista kaikkien osapuolten oikeudet, vastuut ja velvollisuudet, tekijyyttä koskevat periaatteet sekä aineiston käyttöoikeuksia ja säilyttämistä koskevat säännöt kaikkien osapuolten hyväksymällä tavalla. *Seitsemännen* hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtaan kuuluu se, tutkimuksen ja rahoituslähteen suorittamisen kannalta ilmoitetaan tutkimukseen osallistuville ja asianosaisille ja niistä raportoidaan, kun tuloksia julkaistaan. *Kahdeksannessa* lähtökohdassa on kyse siitä, että tutkija pidättäytyy kaikista tutkimukseen ja tieteeseen liittyvistä päätöksenteko- ja arviointitilanteista, jos epäillään että tutkija ei voi toimia esteellisesti. *Yhdeksäntenä* ja viimeisenä lähtökohtana on se, että tutkimusorganisaatiossa noudatetaan hyvää talous- ja henkilöstöhallintoa sekä tärkeää on ottaa huomioon kysymykset, jotka liittyvät tietosuojaan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6). Ajatellessa opinnäytetyön prosessia koen, että olen tutkimuksessani hyödyntänyt ja toiminut näiden yllämainitsemieni lähtökohtien mukaisesti. Oman työni tutkimuksessa olen toiminut rehellisesti ja pyrkinyt olemaan mahdollisimman tarkka sekä huolellinen, kun olen analysoinut aineistoa sekä arvioinut tuloksia. Hyviin tieteellisiin käytäntöihin kuuluu se, että on hakenut tutkimuslupaa tutkimukseen, olen toiminut tässäkin yllä mainittujen käytäntöjen mukaisesti ja hakenut tutkimuslupaa tutkimusprosessin alussa.

Tärkeää opinnäytetyön prosessissa on ollut se, että kyselylomake on ollut eettisesti oikeanlainen ja esimerkiksi vastaajien anonymiteetti on säilynyt. Koen, että hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu useita kohtia, jota laadukas tutkimus vaatii. Anonymisoinnilla tarkoitetaan sitä, että henkilötietoja tullaan käsittelemään niin, että henkilöä ei voida tunnistaa. Tiedot voidaan muuttaa tilastolliseen muotoon tai karkeistaa yleiselle tasolle (Tietosuojaja, [Viitattu 2.11.2021]). Henkilötiedoilla tarkoitetaan sellaisia tietoja, joidenka perusteella kyseinen henkilö voidaan suoraan yhdistämällä tunnistaa kyseinen henkilö. Henkilötietoja ovat esimerkiksi nimi, osoite, sähköpostiosoite tai puhelinnumero. (Tietosuojaja, [Viitattu 1.11.2021].) Omassa kyselylomakkeessani en halunnut kysyä mitään henkilötietoja, jotta tunnistaminen ei olisi mahdollista. Yhteistyötahoni on kuitenkin niin pieni yksikkö, joten tunnistaminen ja vastauksien yhdistäminen tiettyyn vastaajaan olisi voinut olla hyvinkin mahdollista.

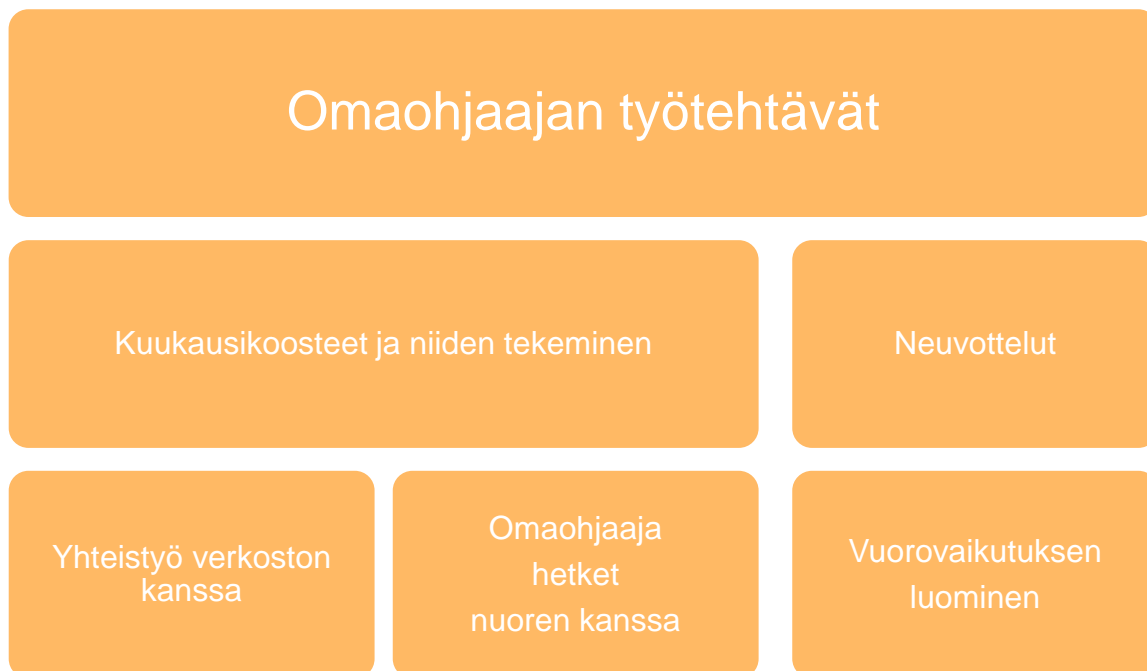
Aikaisemminkin tässä työssä olen maininnut sen, että opinnäytetyöni on ollut toiminnallinen työ, mutta aineistoa on kerätty kvalitatiivisesti sekä kvantitatiivisesti kyselylomakkeen avulla. Kvalitatiiviset tutkimukset voivat sisältää eri tutkimusmateriaaleja, esimerkiksi valokuvia tutkittavista, haastatteluja tai kirjoituksia (Tietokirjasto, [Viitattu 2.11.2021]).

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Valitsin kyselylomakkeeseen kolme eri pääteemaa, jota halusin kyselylläni kartoittaa. Kolme eri pääteemaa olivat omaohjaajuus, omaohjaajuus prosessina sekä oma-ohjaajuuden kehittäminen lastensuojeluyksikkö Törnävän Puistossa. Näiden kolmen teemaan tutkimiseen käytin lomakkeessani avoimia sekä suljettuja kysymyksiä. Avoimien kysymyksien tarkoituksena oli saada vastaaja vastaamaan kysymyksiin niin, että vastaajan oma mielipide ja kokemus näkyy. Suljetut kysymykset liittyivät vastaajien taustatietoihin. Näiden kolmen eri pääteeman alle syntyi yläteemoja ja niiden alle useita alateemoja. Analysoidessani tutkimuksen aineistoa lähdin liikkeelle mitä, alateemoja pääteemojen alle nousi. Kyselylomakkeeni tuloksista syntyy digitaalinen omaohjaaja opas yhteistyötaholle

Tässä osiossa avaan tutkimuksen tuloksia ja avaan myös mitä, alateemoja pääteemojen alle nousi.

6.1 Omaohjaajan työtehtävät

Kuvio 2.Omaohjaajan työtehtävät

Yhtenä kolmesta pääteemasta minulla oli omaohjaajuus. Omaohjaajuus pääteeman alle syntyi yläteemoja, joista yksi on omaohjaajan työtehtävät. Omaohjaajan työtehtävä yläteeman alle syntyi viisi eri alateemaa. 1) Kuukausikoosteet ja niiden tekeminen 2) Yhteistyö verkoston kanssa 3) neuvottelut 4) omaohjaaja hetket nuoren kanssa 5) vuorovaikutuksen luominen omaohjattavaan. Ensimmäisenä alateemana on *kuukausikoosteet ja niiden tekeminen*. Puolet vastaajista nostivat kuukausikoosteet ja niiden tekemisen yhdeksi omaohjaajan työtehtäväksi. Vastaajat kertoivat vastauksissaan, että kuukausikoosteella tarkoitetaan joka kuukautista raporttia, mitä he tekevät omaohjattavastaan. Aineistoissa vastaajat nostivat esille sen, että kuukausikoostetta tehdään yhdessä omaohjaaja työparin kanssa. Kyselylomakkeen lisäksi olen kerännyt tähän tutkimukseen aineistoa erilaisissa koulutuksissa, johon työelämäyhteistyö on minut kutsunut. Koulutuksissa on ollut paikalla kyseisen lastensuojelulaitoksen vakityöntekijät, perheohjaaja sekä laitoksen johtaja. Koulutuksissa käsiteltiin omaohjaajien työtehtäviä. Koulutuksissa tuli myös esiin se, että jokainen omaohjaaja tekee kuukausittain omasta omaohjattavastaan kuukausikoosteen. Koulutuksessa ja kyselylomakkeissa tuli ilmi se, että kuukausikoosteeseen merkitään omaohjattavan tärkeimmät tapahtumat kyseisen kuukauden aikana. Kuukausikoosteessa on myös kohta esimerkiksi perhetyölle.

Kirjoittaa kuukausikoosteen yhdessä omaohjaajaparinsa kanssa

Toisena alateemana kyselylomakkeessa tuli esiin *yhteistyö verkoston kanssa*. Kaikki (10) vastaajaa nostivat esille sen, että omaohjaajan työtehtävänä on yhteistyö ohjattavansa verkoston kanssa. Vastaajat ovat avanneet mitä kuuluu ohjattavansa verkostoon. Yksi vastaajista nosti esille omaohjaajan yhteistyön ohjattavansa perheen kanssa. Vastaaja nosti esille sen, että omaohjaajan tärkeänä työtehtävänä on tukea ohjattavansa suhdetta perheeseen, sisaruksiin sekä isovanhempiin. Vastaaja nostaa esille sen, että yhteistyö perheen kanssa konkretisoituu esimerkiksi kuulumissoittojen sekä tapaamisten avulla. Vastaajat nostivat myös esille eri yhteistyötahoja, jotka kuuluvat ohjattavansa verkostoon. Yksi vastaajista vastasi, että omaohjaajan kuuluu olla yhteydessä ohjattavansa kouluun, sosiaalityöntekijään, perheeseen ja muihin läheisverkostoihin. Vastaajat nostivat myös esille, että omaohjaajan täytyy olla yhteyksissä erikoissairaanhoidon, jos ohjattavalla on esimerkiksi nuorisopsykiatriselle hoitokontakti tai hoitokontaktille olisi tarvetta. Yhteistyö verkoston kanssa alateemaan kyselyyn vastaajat nostivat sen, että omaohjaaja pitää yhteyttä vanhempiin esimerkiksi kuulumissoitoilla ja pitää vanhemmat ajan tasalla ohjattavansa asioissa.

Yhteistyö perheen suuntaan on hyvin tärkeää. Omaohjaaja voi puheissaan tuoda nuorta näkyväksi ja kuulluksi suhteessa hänen vanhempiin

Kolmantena alateemana vastauksissa nousi esiin *neuvottelut*. Kymmenestä vastaajasta neuvottelut nousivat esille seitsemän vastaajan vastauksissa. Neuvotteluilla tarkoitetaan omaohjattavan eri neuvotteluja ja kokouksia. Neuvotteluihin osallistuu nuoren sosiaalityöntekijä, omaohjaaja lastensuojeluyksiköstä, mahdollisesti nuoren vanhemmat sekä muita yhteistyötahoja, jotka ovat osana nuoren elämää. Nuoren oma sosiaalityöntekijä on vastuussa, ketä yhteistyötahoja olisi hyvä kutsua nuoren neuvotteluun, sosiaalityöntekijä kutsuu neuvotteluun yhteistyötahot koolle. Vastauksissa tuli ilmi se, että nuoren neuvotteluissa omaohjaajan rooli on tuoda neuvottelussa esille omaohjattavansa voimavarat ja huolet. Aineistossa tuli ilmi, että omaohjattava toimii myös tarvittaessa nuoren äänenä. Kyselylomakkeessa sekä koulutuksissa tulee ilmi, että neuvottelut voivat olla nuorelle jännittävä ja ahdistavakin paikka, jolloin omaohjaajan tehtävänä on tukea nuorta sekä myös mahdollisesti olla nuoren äänenä, jos itse nuori ei siihen pysty.

Nuoren neuvotteluihin osallistuminen, tarvittaessa myös nuoren äänenä oleminen, jos itse nuori siihen ei pysty.

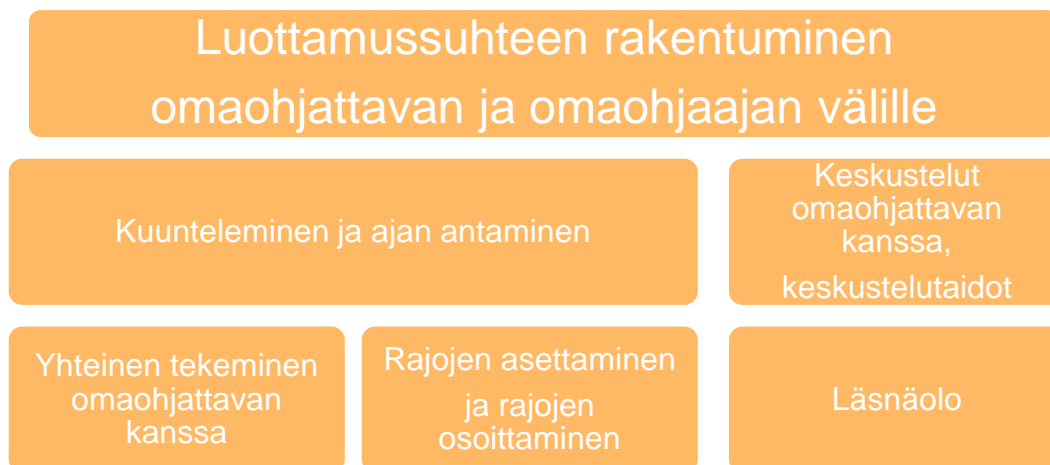
Neljäntenä alateema vastauksissa nousi esille *omaohjaaja hetket omaohjattavansa kanssa*. Vastauksissa nousi esille yhtenä omaohjaajan työtehtävänä eri hetket omaohjattavansa kanssa. Yksi vastaajista sanoitti, että omaohjaajan on tärkeä pysähtyä nuoren elämäntilanteen äärelle. Vastaaja sanoitti myös, että omaohjaajan täytyy kuunnella ja tarjota ohjattavalleen mahdollisuuksia tulla kuuluksi ja nähdyksi, näissä tapauksissa omaohjaaja hetket ovat tärkeitä. Vastaaja sanoitti, että omaohjaaja hetket voivat olla arjessa pieniä hetkiä sekä myös lähtemistä ohjattavansa kanssa eri ympäristöön. Vastauksissa nousi esille omaohjaaja hetkien tärkeys myös siinä, että omaohjaajan ja omaohjattavan luottamussuhde voi rakentua. Yksi vastaajista myös nosti esille sen, että omaohjaajahetkiin kuuluu eri keskustelut ja kohtaamiset omaohjattavansa kanssa. Yksi vastaajista taas nosti sen, että omaohjaaja hetket vahvistavat luottamuksen rakentumista ja ohjattavansa tilanteen kokonaisuuksien hallintaa. Vastauksissa tuli myös esiin että omaohjaajan tehtävänä on järjestää eri omaohjaajahetkiä ja antaa erityistä huomiota omaohjattavalleen

Eri omaohjaaja hetket meidän talossa tai talon ulkopuolella, kuuluvat omaohjaajasuhteen luomiseen, joka on yksi omaohjaajan työtehtävä.

Viidentenä alateemana nousi esiin *hyvän vuorovaikutuksen luominen omaohjattavaan*. Vastauksissa nousi esiin se, että omaohjaajan työtehtävä on luoda suhde omaohjattavaansa. Yksi vastaajista sanoi, että tehtävänä on luoda hyvä vuorovaikutussuhde nuoreen sekä nuoren perheeseen. Vastaaja sanoi, että hyvään vuorovaikutukseen kuuluu se, että omaohjaaja on asiantuntijana nuoren asioissa, omaohjaaja luo syvemmän suhteen ohjattavaansa, kuin joku muu ohjaaja. Vastauksissa tuli ilmi, että omaohjaaja toimii nuoren tukena, äänenä, mutta myös silti tekee hyvää yhteistyötä ohjattavansa perheen kanssa. Vastauksissa tuli ilmi, että vuorovaikutuksen luomiseen kuuluu myös se, että omaohjaaja tapaa ohjattavansa vanhempia ja tehtävänä on tuoda ja nostaa esiin asioita ohjattavansa näkökulmasta, ottaen aina kuitenkin huomioon lapsen etu. Vastauksissa nousi myös esille, että vuorovaikutuksen yhtenä edellytyksenä on se, että omaohjaaja perehtyy ohjattavansa sekä hänen perheensä tilanteeseen ja jakaa tietoa myös muille ohjaajille. Vastauksissa tuli myös ilmi, että hyvän vuorovaikutussuhteen luomisen edellytyksenä on, että omaohjattavalle tulee olo, että omaohjaaja on läsnä oleva ja aidosti kiinnostunut ohjattavan asioista.

Hyvän vuorovaikutuksen luominen nuoreen ja hänen perheeseen. Omaohjaaja on asiantuntija nuoren asioissa, luo syvemmän suhteen.

6.2 Luottamussuhteen rakentuminen omaohjattavan ja omaohjaajan välille

Kuvio 3. Luottamussuhteen rakentuminen omaohjattavan ja omaohjaajan välille

Yhtenä yläteemana oli omaohjaajan ja omaohjattavan välisen luottamussuhteen rakentuminen. Alateemoja nousi yhteensä kyseisen yläteeman alle viisi. 1) kuunteleminen ja ajan antaminen, 2) keskustelut omaohjattavan kanssa, keskustelutaidot, 3) yhteinen tekeminen omaohjattavan kanssa, 4) rajojen asettaminen sekä rajojen osoittaminen 5) läsnäolo

Ensimmäisenä alateemana nousi vastauksissa esiin *kuunteleminen ja ajan antaminen*. Vastauksissa tuli ilmi, että omaohjaajat kokevat, että luottamussuhteen rakentuminen edellyttää kuuntelua ja ajan antamista. Vastaajat tarkoittivat kuuntelulla sitä, että omaohjaaja kuuntelee ja kysyy arkisia kuulumisia omaohjattavaltaan. Vastauksissa tuli myös ilmi se, että kuunteleminen edellyttää tilan antamista, empaattisuutta ja kohtaamista aidosti ja ymmärtäen. Ajan antamista myös vastaajat nostivat esille, mikä on luottamussuhteen rakentumisessa tärkeää. Vastaajat avasivat ajan antamista niin, että omaohjaajan tehtävänä on antaa aikaa nuorelle tutustua. Vastaajat kokivat, että luottamussuhteen rakentuminen alkaa ajan antamisesta sekä kuuntelusta.

Aika ja kuuntelu. Kohdata nuori sellaisena kuin hän on.

Toisena alateemana kyselyssä nousi esille tähän yläteemaan liittyen *keskustelut omaohjattavan kanssa, keskustelutaidot*. Vastauksissa näkyi, että hyvän luottamussuhteen rakentumiselle vaaditaan omaohjattavalta keskustelutaitoja, keskusteluja ohjattavansa kanssa. Vastaajat kertoivat, että eri keskustelut arkisista asioista auttavat omaohjaajan tutustumaan ohjattavaansa ja tätä kautta luomaan turvallista luottamussuhdetta. Aineistossa tulee myös ilmi, että omaohjaajan täytyy myös osata keskustella ohjattavan kanssa ”kipeistä” asioista

Kolmantena alateema vastauksissa nousi esiin *yhteinen tekeminen omaohjattavan kanssa*. Vastauksissa näyttäytyi se, että työntekijät kokivat, että omaohjattavan ja omaohjattavan välisen luottamussuhteen rakentaminen vaatii yhteistä tekemistä ja tutustumista. Yksi vastaajista sanoitti, että yhteisellä tekemisellä pääsee tutustumaan omaohjattavaan paremmin ja tutustumisen kautta myös luottamussuhde alkaa rakentua. Yksi vastaajista sanoitti, että luottamussuhde voi rakentua vasta silloin, kun omaohjaaja ja ohjattava tutustuvat toisiinsa, ohjaaja antaa itsestään jotain tarttumapintaa esimerkiksi näin voi tapahtua yhteisen tekemisen kautta.

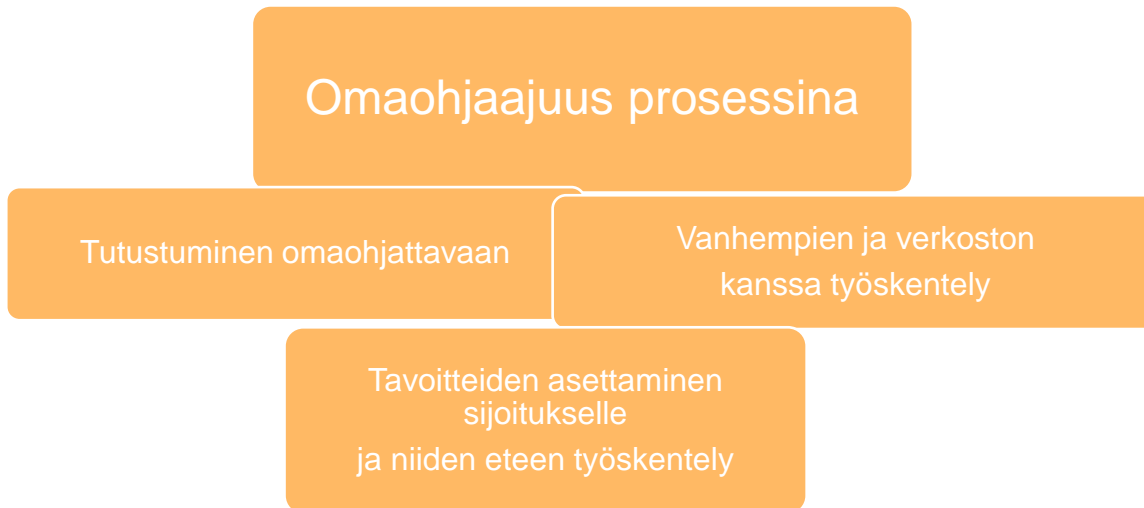
Neljäntenä alateemana nousi esiin *rajojen asettaminen sekä rajojen osoittaminen*. Vastaajat sanoittivat, että omaohjaajan ja ohjattavan luottamussuhteen rakentamiseen kannalta tärkeää on asettaa ohjattavalleen rajoja. Yksi vastaajista kertoi, että rajojen asettamisella tarkoitetaan sitä, että omaohjaaja täytyy osata perustella rajoja, miksi niitä asetetaan. Rajojen asettamisessa tärkeää on myös se, että omaohjaaja pitää niistä kiinni. Vastaajat kertoivat, että rajojen asettamisella ohjattavalle tulee turvallinen olo omaohjaajasta, turvallisuus on yksi kriteeri sille, että luottamussuhde voi syntyä. Yksi vastaajista kertoi, että luottamussuhteen luomisessa omaohjaajan on tärkeä turvata nuoren arkea ja ennakoita tilanteita ja asettaa rajoja.

Rajojen osoittaminen ja niistä kiinnipitäminen, myös rajojen ja sääntöjen selkeys ja niiden perustelu luovat luottamusta.

Viidentenä alateemana kyselyn vastauksissa nousi esille *läsnäolo*. Vastauksissa läsnäololla tarkoitettiin sitä, että omaohjaajan täytyy osata olla läsnä ja läsnäolon täytyy näyttäytyä myös ohjattavalleen. Yksi vastaajista kokosi vastaukseensa läsnäolon kolmeen eri sanaan ja merkitykseen; pysähtymiseen, kuuntelemiseen ja näkemiseen. Vastaajat kertoivat, että hyvä luottamussuhde rakentuu läsnäololla niin, että omaohjaaja muistuttelee ohjattavaa, että on töissä nuorta varten ja on helposti saatavilla. Yksi kyselyyn vastaaja sanoittaa, että on mieluummin matala kynnyksellä saatavilla osaston yleisissä tiloissa, kuin toimistossa ovien takana. Yksi vastaaja kertoo, että läsnäolo voi näyttäytyä myös niin, että omaohjaaja antaa nuorelle tilaa, mutta on saatavilla.

Olen nuorelle läsnä ja muistuttelen, että olen töissä nuorta varten. Olen mieluummin mahdollisimman paljon matalalla kynnyksellä nuorten tavoitettavissa esimerkiksi yleisissä tiloissa, kuin oven takana toimistossa.

6.3 Omaohjaajuus prosessina

Kuvio 4. Omaohjaajuus prosessina

Yhtenä tutkimuksen pääteemana, mitä halusin tutkimuksellani tutkia, oli omaohjaajuus prosessina lastensuojelulaitoksessa, sijoituksen kuluksa . Omaohjaajuus prosessin alle syntyi kolme alateemaa: 1) tutustuminen omaohjattavaan 2) vanhempien ja verkoston kanssa työskentely sekä 3) tavoitteiden asettaminen sijoitukselle ja niiden eteen työskentely.

Ensimmäisenä alateemana nousi vastauksissa esiin *tutustuminen omaohjattavaan*. Vastauksissa nousi ilmi, että omaohjaajuus prosessi alkaa tutustumisesta puolin ja toisin. Yksi vastaajista sanoi, että tutustumisessa tärkeää on antaa ohjattavalle sekä myös omaohjaajalle aikaa ja tilaa. Toinen vastaajista sanoi, että alussa tärkeää on antaa aikaa tutustumiselle, vaikka omaohjaaja kerää paljon tietoa ohjattavastaan. Vastaajat sanoittivat myös sitä, että omaohjaajaprosessiin alkuun on tärkeää, että omaohjaaja osallistuu nuoren alkuneuvotteluun sijoituksen alussa.

Alkaa tutustumisesta, jolle on annettavaa aikaa ja tilaa.

Toisena alateemana nousi esiin *vanhempien ja verkoston kanssa tehty työskentely*. Kaikissa kymmenessä vastauksessa vastaajat toivat esiin sen, että omaohjaajuus prosessiin kuuluu nuoren sijoituksesta sijoituksen loppuun/purkamiseen se, että omaohjaaja työskentelee

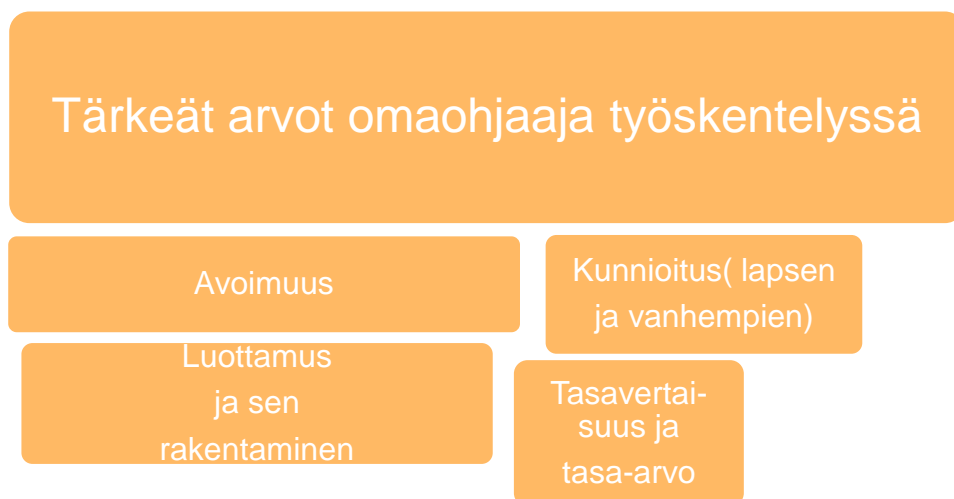
ohjattavansa vanhempien ja verkoston kanssa. Yksi vastaajista sanoi, että työskentelyyn vanhempien kanssa kuuluu se, että omaohjaajan on tärkeä painottaa ohjattavansa vanhemmille niitä muutoksia, mitä vanhemmilta vaaditaan.

Työskennellään tavoitteita kohti sekä yhdessä perheen kanssa että erikseen nuoren kanssa.

Kolmantena alateema vastauksissa nousi esiin *tavoitteiden asettaminen sijoitukselle ja niiden eteen työskentely*. Puolet vastaajista nosti tavoitteiden asettamisen sijoitukselle yhdeksi omaohjaajuus prosessin tärkeäksi asiaksi. Vastaajat kertoivat vastauksissaan, että sijoituksen alussa omaohjaajan on tärkeä pohtia tavoitteita sijoitukselle, miten nuori niihin pääsee. Vastauksissa myös näyttäytyi se, että omaohjaaja työskentelee omaohjattavansa kanssa koko ajan tavoitteita kohti nuoren sekä hänen perheensä kanssa. Yksi vastaaja kertoi, että sijoituksen alussa omaohjaajan täytyy tukea ohjattavaansa enemmän ja muistuteltava sijoituksen tavoitteista. Yksi vastaajista sanoi, että tavoitteiden kannalta nuoren on tärkeä tiedostaa ne syyt, miksi hänet on sijoitettu ja mitkä asiat ovat vaikuttaneet sijoitukseen

Nuoren kanssa yhdessä pohtiminen, miten nuori pääsee tavoitteisiin.

6.4 Tärkeät arvot omaohjaaja työskentelyssä

Kuvio 5. Tärkeät arvot omaohjaaja työskentelyssä

Yhtenä yläteemana jota tutkimuksessani käsittelin, oli tärkeät arvot omaohjaajatyöskentelyssä. Omaohjaajuus on tärkeä osa lastensuojelulaitoksen työskentelyä, joten halusin saada selville omaohjaajien kokemuksia, mitä arvoja he kokevat tärkeiksi. Omaohjaaja työskentely on intensiivistä työskentelyä ohjattavan kanssa, joten omaohjaajan on hyvä pohtia myös omia arvojaan elämään ja työskentelyyn. Alateemoja vastauksissa nousi yhteensä neljä. Alateemoja olivat: 1) avoimuus, 2) kunnioitus (lapsen ja vanhempien), 3) luottamus ja sen rakentaminen sekä 4) tasavertaisuus ja tasa-arvo.

Ensimmäisenä alateemana nousee *avoimuus*. Aineiston vastauksissa tulee ilmi, että avoimuus on yksi tärkeimmistä omaohjaajan arvoista. Yksi vastaaja sanoittaa, että jo omaohjaajan ja ohjattavan tutustumisvaiheessa on tärkeää olla avoin ja näyttää se myös omaohjattavalle. Avoimuus näyttäytyy usein ohjattavalle niin, että hän uskaltaa luottaa ohjaajaansa. Aineistossa tulee myös ilmi, että kun omaohjaaja toimii avoimesti ohjattavalleen, saa usein se myös ohjattavan toimivan avoimesti omaohjaajalle. Yksi vastaajista sanoitti avoimuutta niin, että omaohjaajan täytyy olla avoin ohjattavalleen, mutta myös pitää rajoja käsissään.

Avoimuus tuottaa molemminpuolista luottamusta omaohjaajan ja omaohjattavan välille.

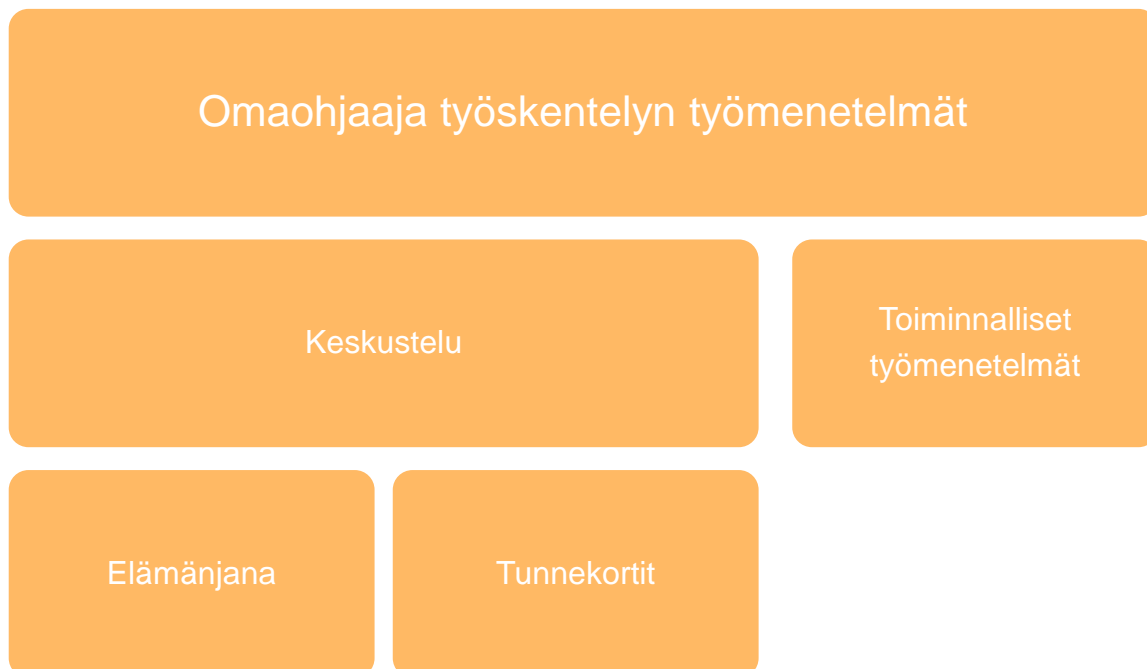
Toisena alateema kyselyssä nousi esiin *kunnioitus (lapsen ja vanhempien)*. Aineiston vastauksissa nousi yhdeksi omaohjaajan tärkeäksi arvoksi kunnioitus. Kunnioitus omaohjattavaa kohtaan, mutta myös yhtä tärkeänä arvona kunnioitus ohjattavan vanhempia kohtaan. Aineiston vastaajista kaikki kertoivat, että kokevat kunnioituksen yhdeksi tärkeäksi arvoksi omaohjaaja työskentelyssä. Yksi vastaajista kertoi, että on tärkeää näyttää kunnioitusta ohjattavalle, se lisää ohjaajan ja ohjattavan välille luottamusta, joka on yksi omaohjaaja työskentelyn perusta omaohjaaja työskentelyssä. Aineistossa tuli myös ilmi se, että omaohjaajan on tärkeä kunnioita toki ohjattavaansa, mutta yhtä tärkeää on kunnioittaa myös ohjattavan vanhempia ja muita läheisverkoston jäseniä.

Kolmantena alateemana vastaajien vastauksissa nousi esiin *luottamus ja sen rakentaminen*. Vastaajat kokivat, että yksi heille tärkeistä arvoista omaohjaaja työskentelyssä on luottamus ja sen rakentaminen omaohjattavan kanssa. Vastaajista puolet koki, että luottamus on yksi tärkeä arvo omaohjaaja työskentelyssä. Aineistossa tuli ilmi, että luottamuksen rakentaminen on ydin omaohjaaja työskentelylle, jotta se voi toteutua parhaalla mahdollisella tavalla.

Neljäntenä alateemana vastauksissa nousi yhdeksi tärkeäksi arvoksi *tasavertaisuus ja tasa-arvo*. Kymmenestä vastaajasta neljä vastaaja sanoitti, että kokevat tärkeäksi arvoksi omaohjaaja työskentelyssä tasavertaisuuden ja tasa-arvon. Yksi vastaajista sanoitti, että kokee tasavertaisuuden tärkeänä arvona omaohjaaja työskentelyssä, jokainen on samanarvoinen. Yksi vastaajista sanoitti, että tasa-arvoisuuteen kuuluu ohjattavan itsemääräämisoikeuden kunnioittamista sekä osallisuuden edistämistä.

Tasavertaisuus, jokainen on samanarvoinen.

6.5 Omaohjaaja työskentelyn työmenetelmät

Kuvio 6. Omaohjaaja työskentelyn työmenetelmät

Tutkimuksessani seuraavaksi käsittelin eri työmenetelmiä, mitä omaohjaajat työssään käyttävät kyseisessä organisaatiossa. Vastauksissa näyttäytyi se, että omaohjaajat kokivat, että eri työmenetelmät ovat avainasemassa omaohjaajatyöskentelyssä. Aineistossa tulee esiin se, että eri työmenetelmien kautta omaohjaaja tutustuu omaohjattavaan paremmin ja näin luo luottamussuhdetta omaohjattavaansa. Työmenetelmiä, nousi esille neljä eri alateemaa: 1)

keskustelu, 2) toiminnalliset työmenetelmät (yhteisen tekemisen kautta, 3) elämänjana työskentely ja 4) tunnekortit.

Ensimmäiseksi alateemaksi nousee *keskustelu*. Kymmenestä vastaajasta keskustelun yhdeksi työmenetelmäksi nosti puolet eli viisi vastaajaa. Yksi vastaajista sanoitti vastauksessa kokevansa, että keskustelu on tärkein työmenetelmä omaohjaaja työskentelyssä. Yksi vastaajista sanoitti keskustelun eri muotoja, vastaaja sanoitti, että kokee erilaiset keskustelut tärkeiksi työvälineiksi. Vastaaja sanoitti sen, että keskusteluun kuuluu motivoiva keskustelu sekä arkinen keskustelu omaohjaajan ja ohjattavan välillä.

Toiseksi alateemaksi nousee *toiminnalliset työmenetelmät*. Vastaajista neljä nosti esiin toiminnalliset työmenetelmät. Yksi vastaajista nosti vastauksessaan esille, että toiminnallisiin työmenetelmiin voi kuulla esimerkiksi retkeilyä tai keilaamista. Yksi vastaajista nosti esille, että toiminnallisen tekemisen lomassa eri keskustelut omaohjaajan ja ohjattavan välillä on tärkeä omaohjaajan työmenetelmä. Yksi vastaajista sanoitti, että toiminnallisuus on tärkeä työväline omaohjaajatyöskentelyssä. Vastaaja sanoitti että kun omaohjaaja käyttää työssään toiminnallisuutta ja tekee yhdessä ohjattavansa kanssa asioita, niin ajatukset pahasta olosta usein helpottuvat nuoren osalta.

Kolmanneksi alateemaksi vastauksissa nousee *elämänjana-työskentely*. Kaikista kymmenestä vastaajasta, kuusi vastaajaa nosti esiin elämänjana-työskentelyn yhtenä tärkeänä työmenetelmänä, kun ajatellaan omaohjaajatyöskentelyä. Aineistoissa tuli ilmi, että elämänjana-työskentelyllä tarkoitetaan sitä, että omaohjaaja ja omaohjattava sekä ohjattavan vanhemmat osallistuvat elämänjana-työskentelyyn. Aineistossa tulee myös ilmi, että elämänjana-työskentely auttaa omaohjaajaa ja ohjattavaa tutustumaan paremmin puolin ja toisin.

Neljänneksi alateemaksi vastauksissa nousee eri *tunnekortit*. Aineiston analysoinnissa nousee ilmi, että vastaajista neljä nostaa esiin eri tunnekortit. Yksi vastaajista avaa tunnekortit-termiä. Vastaaja kertoo vastauksessaan, että tunnekortteja on monenlaisia, mitä omaohjaaja voi käyttää hyödykseen työskentelyssä. Vastaaja listaa eri kortteja, mitä kokee tärkeäksi työmenetelmäksi omaohjaajatyöskentelyssä esimerkiksi tahdon sinun-kortit ja vahvuuskortit. Aineistossa tulee ilmi, että eri tunnekortit auttavat omaohjaajaa rikkomaan niin sanotusti jäätä ohjattavansa kanssa.

Tässä yläteemassa, jossa käsiteltiin omaohjaaja työskentelyn työmenetelmiä, nousi paljon eri työmenetelmiä esiin myös alateemojen ulkopuolelta. Vastauksissa korostettiin esimerkiksi perhetyön ja -ohjauksen merkitystä työvälineenä.

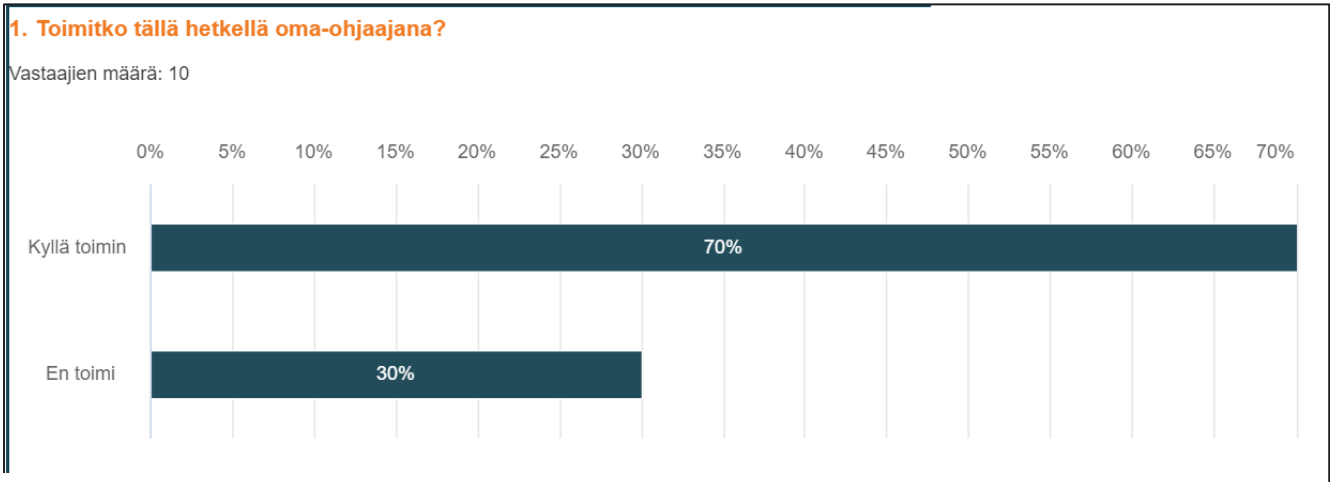
6.6 Omaohjaajatyöskentelyn kehittäminen lastensuojelulaitos Törnävän Puistossa

Yhtenä pääteemana mitä halusin opinnäytetyölläni tutkia, oli omaohjaajuuden kehittämistä lastensuojelulaitos Törnävän Puistossa. Vastauksia oli tässä teemassa hieman vaikea teemoittaa, mutta yksi selkeä alateema nousi esille 1) Enemmän aikaa ja resursseja omaohjaajatyöskentelyn suunnittelulle.

Ensimmäisenä ja ainoana alateemana nousi esiin *enemmän aikaa ja resursseja omaohjaajatyöskentelyn suunnittelulle*. Kymmenestä vastauksesta resurssit nosti esiin neljä vastaajaa. Yksi vastaajista nosti esille sen, että resurssit ja aika ovat kortilla, vaikka hyvä suunnitelma omaohjaajuuteen onkin käytössä. Yksi vastaajista korosti vastauksessaan, että haluaisi omaohjaajatyöskentelyn suunnitteluun enemmän aikaa. Yksi vastaajista sanoitti, että omaohjaajatyöskentelylle olisi hyvä laittaa aikaa esimerkiksi osaston yhteiseen kalenteriin.

Vastauksissa tuotiin myös muita kehittämis ehdotuksia esille omaohjaajatyöskentelyn edistämiseksi. Vastaajat ehdottivat esimerkiksi selkeitä viikkotapaamisia omaohjaajan ja ohjattavan välille tällöin omaohjaajatyöskentely olisi rutiininomaisempaa. Jokaiselle sijoitetulle nuorelle olisi hyvä varata aikaa yhdessä ololle. Vastauksista voidaan todeta, että vastaajat kokivat, että omaohjaajuus lastensuojelulaitos Törnävän Puistossa on hyvällä mallilla, mutta resurssit ja aika omaohjaajatyöskentelyn suunnittelulle on selkein kehittämisen kohde.

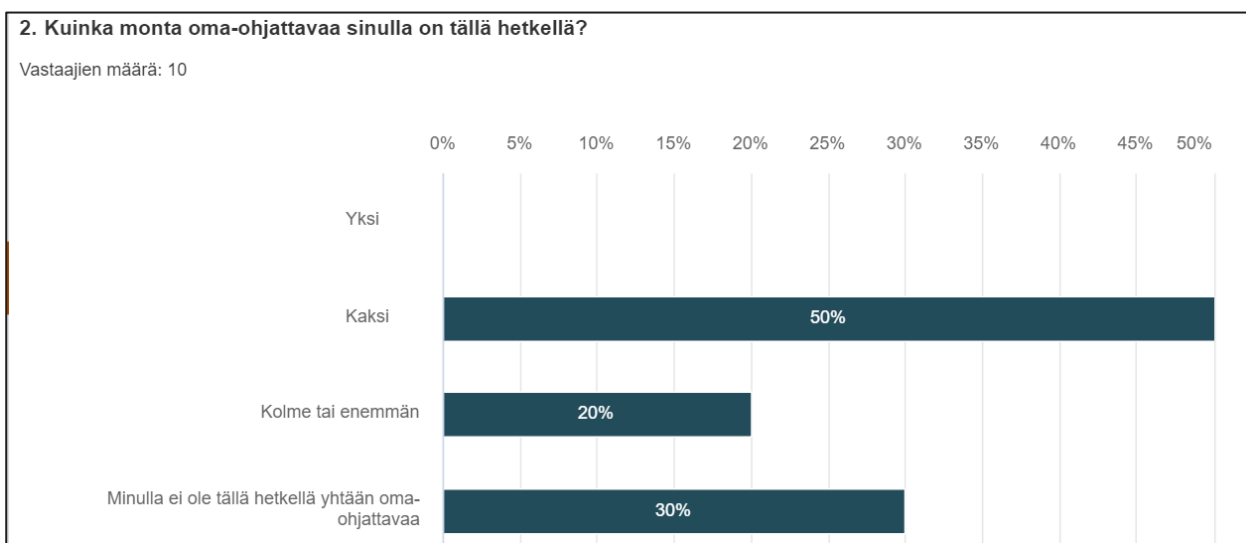
6.7 Omaohjaajana toimiminen

Kuvio 7. Omaohjaajana toimiminen

Kyselylomakkeessa kartoitin vastaajien taustatietoja strukturoiduilla kysymyksillä. Näillä kysymyksillä halusin tutkia vastaajien taustatietoja liittyen omaohjaajuuteen.. Vastaajista seitsemän vastasi, että toimii tällä hetkellä omaohjaajana. Kolme vastaajaa puolestaan vastasi, ettei toimi tällä hetkellä omaohjaajana. (Kuvio 7)

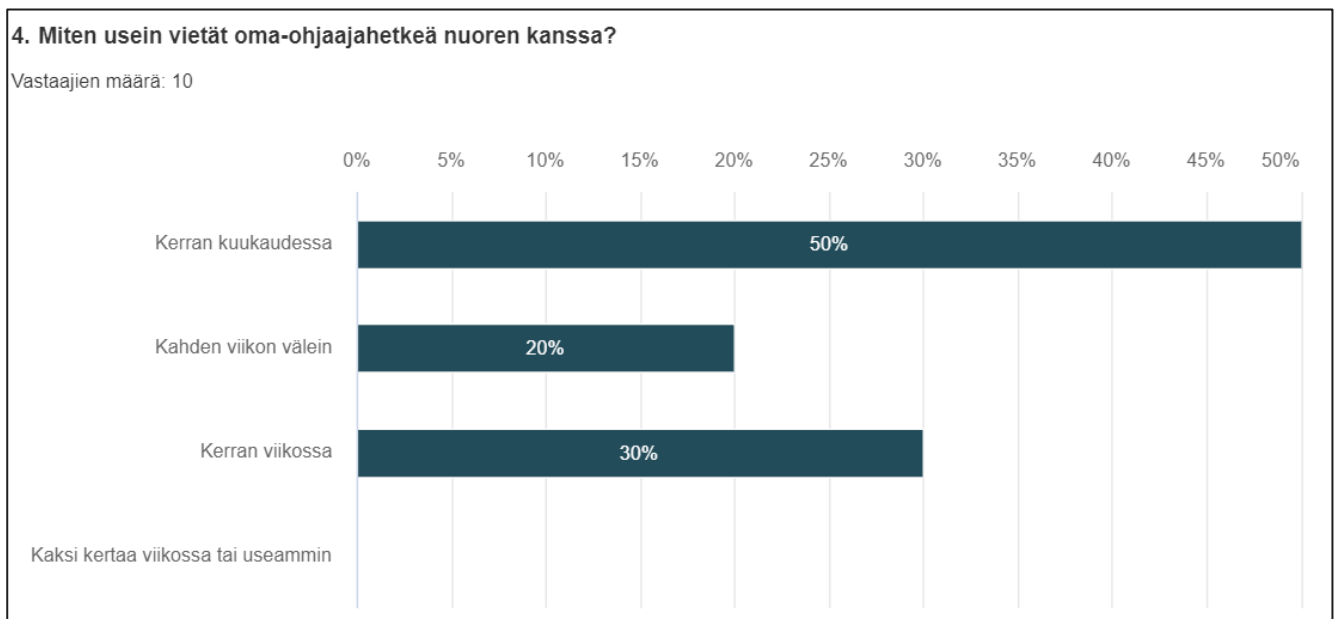
6.8 Omaohjattavat

Kuvio 8. Omaohjattavat

Toisena strukturoituvana kysymyksenä halusin selvittää, kuinka monta omaohjattavaa vastaajilla on tällä hetkellä. Vastaajista puolet eli viidellä vastaajalla oli tällä hetkellä kaksi omaohjattavaa. Kolme tai enemmän omaohjattavia oli kahdella vastaajalla Vastaajista kolmella ei ole tällä hetkellä omaohjattavia (Kuvio 8)

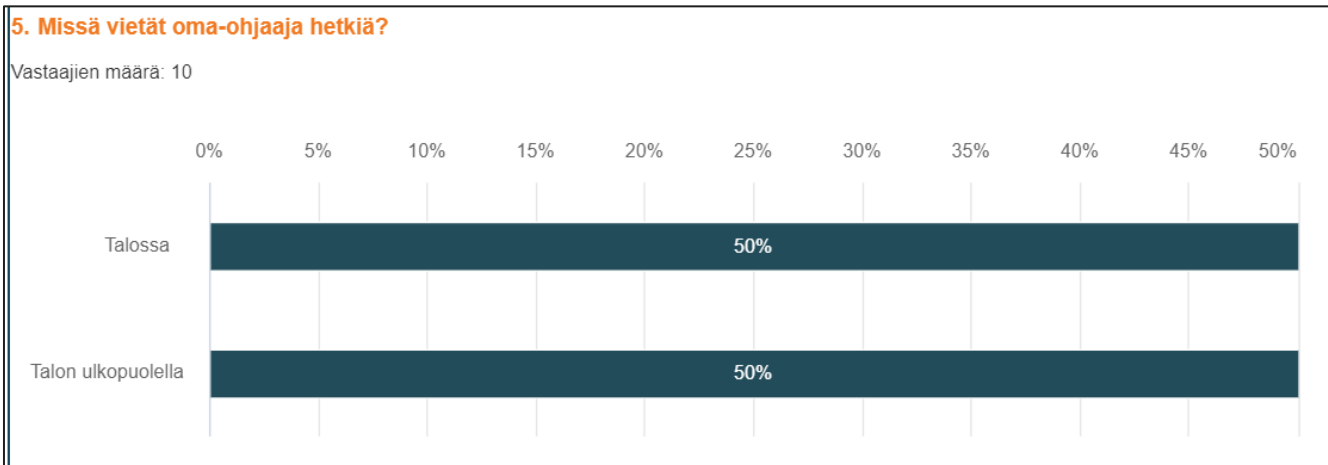
6.9 Omaohjaaja hetken viettäminen

Kuvio 9. Omaohjaaja hetken viettäminen

Kyselyn avulla halusin kartoittaa myös sitä, että kuinka usein omaohjaaja kokee viettävänsä aikaa omaohjattavansa kanssa. Viisi vastaajista, 50 % vastasivat, että viettävät omaohjattavansa kanssa omaohjaaja-hetkiä kerran kuukaudessa. Kaksi vastaajista koki, että viettää omaohjattavansa kanssa omaohjaaja- hetkeä kahden viikon välein. Kolme vastaajaa vastasi kysymykseen, että viettää omaohjattavansa kanssa omaohjaaja- hetkeä kerran viikossa. Kukaan vastaajista ei vastannut, että viettää omaohjaaja- hetkeä kahdesti viikossa tai useammin. (Kuvio 9)

6.10 Omaohjaajahetken viettäminen

Kuvio 10.Omaohjaajahetket

Halusin selvittää kyselyn avulla, missä omaohjaajat kokevat viettävänsä omaohjaajahetkiä. Vastauksissa tulee ilmi, että viisi vastaajaa eli puolet viettävät omaohjattavansa kanssa omaohjaajahetkiä talossa eli lastensuojelulaitoksen sisällä. Toiset viisi vastaajaa eli toiset puolet viettävät omaohjaajahetkeä omaohjattavansa kanssa talon ulkopuolella. Näistä vastauksista voidaan todeta, että omaohjaajat viettävät omaohjaajahetkiä tasaisesti lastensuojelulaitoksen sisällä sekä talon ulkopuolella. (Kuvio 10).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyön tutkimuksen tuloksia peilaten niitä opinnäytetyön teoriaan sekä tutkimuksen tutkimuskysymyksiin että pohdin opinnäytetyön prosessia.

7.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Seinäjoen kaupungin ylläpitämän lastensuojelulaitos Törnävän Puiston kanssa. Opinnäytetyöni yhteistyötaho valikoitui, koska olen työskennellyt kyseisessä lastensuojelulaitoksessa ohjaajan sijaisena 1,5 vuotta. Aihe opinnäytetyölleni syntyi keskusteluissa, jota olen käynyt Törnävän Puiston yhteistyövastaavan kanssa ja tarve omaohjaaja- oppaalle oli sekä oma kiinnostus omaohjaaja- työskentelyyn minulla oli suuri.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksenä oli, mitä omaohjaajuuteen kuuluu lastensuojelulaitos Törnävän Puistossa. Opinnäytetyöni tavoitteena oli vastata tähän tutkimuskysymykseen ja samalla tuottaa sähköinen omaohjaajaopas sähköiseen muotoon. Omaohjaaja-oppaan tarkoituksena on konkretisoida Törnävän Puiston työntekijöille omaohjaajuutta, mitä omaohjaajuuteen kuuluu ja mitä työtehtäviä se sisältää.

Teemoittelua hyödyntäen suunnittelin lastensuojelulaitos Törnävän Puiston ohjaajille käytännöllisen sähköisen omaohjaaja- oppaan, jonka toteutuksessa käytin hyödykseni Canva-nimistä ohjelmaa. Opas sisältöineen on liitetty tähän opinnäytetyöhön liitteisiin. Sähköinen omaohjaaja- opas on saatavilla Törnävän Puistossa yhteisessä verkkoasemassa, jotta se on työntekijöille helposti saatavilla sekä se on myös tulostettu ohjaajien käyttöön. Omaohjaaja- opas tulee myös osaksi uuden työntekijän perehdytyskansiota. Kyselylomake muodostui kymmenestä kysymyksestä, jotka olin teemoitellut eri pääteemoihin. Eri pääteemoja kyselylomakkeessa olivat omaohjaajuus, omaohjaajuus prosessina sekä omaohjaajuuden kehittäminen lastensuojelulaitos Törnävän Puistossa. Pääteemat vahvistuivat vastaajien vastausten perusteella. Kyselylomakkeen vastausten perusteella voidaan todeta, että omaohjaajuuteen kuuluu paljon käytännön asioita mutta myös asioita, jotka vievät aikaa. Aikaa vievillä asioilla tarkoitetaan luottamussuhteen rakentumista omaohjaajan ja ohjattavan välille. Vastauksista voidaan myös todeta, että omaohjaajuus ja siihen kuuluvat tehtävät ovat ohjaajille tuttuja käsitteitä ja taitoja.

Tutkimuskysymyksenä opinnäytetyölleni oli mitä omaohjaajuuteen kuuluu lastensuojelulaitos Törnävän Puistossa? Kyselylomakkeen vastauksista tuli ilmi, että vastaajat kokivat esimerkiksi omaohjaajan työtehtävät selkeästi ja samankaltaisuuksia löytyi. Vastaajat kokivat, että omaohjaajan työtehtäviin kuuluu kuukausikoosteen tekeminen, neuvottelut, yhteistyö verkoston kanssa sekä omaohjaajahetkien viettäminen.

Lomakkeessa myös halusin tutkia, miten vastaajat kokivat luottamussuhteen rakentumisen omaohjaajan ja ohjattavan välille. Vastauksista nousi esiin kuunteleminen ja ajan antaminen, keskustelut omaohjaajan ja ohjattavan välillä, yhteinen tekeminen, rajojen asettaminen sekä läsnäolo. Ammattilaisen ja asiakkaan suhteeseen kuuluu yhtenä tärkeänä asiana luottamus ja luottamuksen rakentuminen. Vuorovaikutustilanteissa asiakkaan ja ammattilaisen välillä näyttäytyy arvostava kohtaaminen. Arvostavan kohtaamisen peruspilareihin kuuluu kunnioitus, kuunteleminen ja läsnäolo (Duodecim [Viitattu 9.11.2021]). Vastauksissa näyttäytyy yhdeksi luottamuksen rakentumisen peruspilariksi läsnäolo.

Omaohjaajuus prosessiin liittyvä kysymyksen pohjalta nousi se, että vastaajat kokivat, että prosessiin kuuluu tutustuminen omaohjattavaan, vanhempien ja verkoston kanssa työskentely sekä tavoitteiden asettaminen sijoitukselle ja niiden eteen työskentely.

Kyselylomakkeen suunnitteluvaiheessa pohdin yhteistyötahon kanssa eri keskusteluissa, mitä lomakkeella halutaan tutkia. Keskustelun tuloksena päädyimme siihen, että kyselylomakkeessa olisi hyvä tutkia arvoja, jotka ovat tärkeitä omaohjaajuudessa. Yhtenä kysymyksenä lomakkeessa oli mitkä arvot omaohjaajat kokevat tärkeäksi omaohjaajatyöskentelyssä. Vastauksissa nousi esille eniten avoimuus, lapsen ja vanhemman kunnioitus, luottamus ja sen rakentaminen sekä tasavertaisuus ja tasa-arvo. Arvo-osaaminen lasketaan yhdeksi osaksi sosiaalialan asiantuntijuutta. (Laitinen& Kempainen 2010,138–139.)

Keskusteluissa yhteistyötahon kanssa päädyimme yhdessä siihen, että kyselylomakkeessa olisi hyvä olla kysymys eri työmenetelmistä ja niiden käytöstä omaohjaajatyöskentelyssä. Vastauksissa nousi esiin, monia työmenetelmiä. Samankaltaisia vastauksia kuitenkin löytyi. Vastaajat kokivat tärkeiksi työmenetelmiksi keskustelun, toiminnalliset työmenetelmät, elämänjanan sekä tunnekortit. Olemassa olevia työmenetelmiä on paljon, mitä omaohjaaja voi omaohjaajatyöskentelyssä käyttää hyödykseen. Näitä eri työmenetelmä ovat muun muassa

elämänjana- työskentely. Elämänjana työskentelyssä keskeistä on se, että työskentely herättää tunteita (Kiiskinen & Eskelinen 2010, 56–60). Kyselylomakkeessa saadut vastaukset ovat hyvin samassa linjassa, myös teorian kanssa. Elämänjana työskentely nousi yhdeksi teemaksi kyselylomakkeessa, vastaajat kokivat sen olevan heille tärkeä työväline omaohjaaja työskentelyssä.

Omaohjaajuuden kehittäminen kyseisessä lastensuojelulaitoksessa oli myös keskeisenä asiana kyselylomakkeessa. Samankaltaisuuksia vastauksissa ei löytynyt, mutta eniten vastauksissa nousi esiin se, että omaohjaajatyöskentelylle toivottaisiin enemmän aikaa ja resursseja.

7.2 Pohdinta

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli luoda Törnävän Puiston ohjaajille konkreettinen ja sähköisessä muodossa oleva omaohjaajaopas. Omaohjaajaoppaan tarkoituksena oli konkretisoida ohjaajille omaohjaajuutta, omaohjaajan tehtäviä, omaohjaaja prosessia, sekä luottamussuhteen rakentamista. Oppaan tarkoituksena on myös toimia perehdytyksenä uusille ohjaajille, jotka tulevat toimimaan omaohjaajina. Omaohjaajuutta lastensuojelulaitoksissa on tutkittu ja kehitetty paljon, koska omaohjaajuus on yksi tärkeimmistä työtavoista lastensuojeluyksikössä. Omaohjaajuus työntekijänäkökulmasta on mielenkiintoinen näkökulma, sillä omaohjaajan ja omaohjattavan välinen suhde kulminoituu lastensuojelutyön perinpohjaisimpaan tavoitteeseen. Oppaan perimmäisenä tavoitteena on luoda eri työmenetelmiä ja toimintatapoja omaohjaajuuteen, jotta se voisi laadukkaasti olla osana lastensuojelulaitoksen sijoitetun lapsen tai nuoren muutostyötä. Muutostyössä keskiössä on nuori, mutta omaohjaajalla on vastuu tukea nuorta muutostyössä, lapsen edun mukaisesti. Olen toiminut itse myös omaohjaajana ja koenkin, että omat kokemukseni omaohjaajana toimimisesta toivat minulle motivaatiota tutkia tätä aihetta syvemmin Koen, että omaohjaajana työntekijä toimii turvallisena aikuisena sijoitetulle lapselle tai nuorelle. Etsiessäni aikaisempia tutkimuksia, huomasin että omaohjaajuutta on tutkittu monesta eri näkökulmasta. Sijoitettujen nuorten näkökulmasta kehittämisenäkökulmasta sekä myös työntekijöiden näkökulmasta. Valitessa näkökulmaa opinnäytetyölleni oli minulle jo prosessin alusta asti selvää, että haluan tutkia omaohjaajuutta työntekijän näkökulmasta, koska halusin työlläni konkretisoida omaohjaajuutta työntekijöille. Koen, että opinnäytetyöni onnistui siinä suhteessa, että oppaasta tuli konkreettinen ja ajaton opas.

Opinnäytetyön prosessi on ollut mielenkiintoinen, mutta osittain myös haasteellinen. Toiminnallinen työ osoittautui minulle jo prosessin alussa sopivimmaksi vaihtoehdoksi, koska olen luonteeltani erittäin käytännöllinen ja halusin tutkimuksellani tuottaa jotain konkreettista. Motivaatio työhön ja sen tekemiseen pysyi korkealla, kun prosessin aikana myös jotain konkreettista syntyi. Aihe ja yhteistyötaho olivat minulle entuudestaan tuttuja, toisaalta se toi minulle matalaa kynnystä olla yhteydessä yhteistyötahoon, mutta myös työn laadun kannalta se toi välillä paineitakin. Aiheena omaohjaajuus oli minulle hieman tuttu, koska olen myös itse oman urani aikana työskennellyt omaohjaajana, mutta koen että työlläni myös itselleni omaohjaajuus konkretisoitui lisää sekä opin myös uutta. Aihe oli tutkimukseni kannalta mielenkiintoinen, mutta lähteitä esimerkiksi suoraan omaohjaajuuteen oli vaikea löytää. Haastavan prosessista teki myös se, että tein opinnäytetyöni yksin. Huomasin prosessin aikana, että opinnäytetyötä tehdessä yksin, vastuu on suuri. Kuitenkin koen, että onnistuin tekemään laadukkaan opinnäytetyön, vaikka haasteita minulla olikin.

8 OMAOHJAAJAOPAS LASTENSUOJELULAITOS TÖRNÄVÄN PUISTON TYÖNTEKIJÖILLE

Digiversio:

https://www.canva.com/design/DAErTLJ7v8w/IRLn01UWHRmwCpgZgTS1qw/view?utm_content=DAErTLJ7v8w&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=publishsharelink

TÖRNÄVÄN PUISTO

9-17
vuotiaille lapsille ja
nuorille
profiiloinut
lastensuojeluyksikkö

Seinäjoen
kaupungin
ylläpitämä
lastensuojelun
perusyksikkö

OMAOHJAAJAN TYÖTEHTÄVÄT

GOOD
TIMES

Omaohjaajan ja
ohjattavan väliset
omaohjaajahetket

Neuvottelut

Yhteistyö ohjattavan
verkoston kanssa

Kuukausikoosteen tekeminen

Hyvän vuorovaikutuksen luominen

OMAOHJAAJA HETKET

*Omaohjaajahetket voivat olla arjen pieniä hetkiä sekä myös omaohjaajan ja ohjattavan lähtemistä eri ympäristöön

*Omaohjaajahetket ovat edellytys ohjaajan ja ohjattavana luottamussuhteen rakentumiselle

*Omaohjaajan täytyy kuunnella ja tarjota mahdollisuuksia ohjattavalleen tulla nähdyksi ja kuuluksi

*Omaohjaaja hetkiin kuuluu eri kohtaamiset ja keskustelut omaohjaajan ja ohjattavansa kesken

*Omaohjaaja hetket vahvistavat luottamussuhteen rakentumista sekä ohjattavan kokonaisuustilanteen hahmottumista omaohjaajalle

*Omaohjaajan tehtävänä on järjestää eri omaohjaajahetkiä sekä antaa ohjattavalle erityistä huomiota

NEUVOTTELUT

*Neuvotteluilla tarkoitetaan eri neuvotteluja ja kokouksia, jossa keskiössä on sijoitettu lapsi tai nuori ja hänen liittyvät asiat

*Neuvotteluihin osallistuu lapsen tai nuoren oma sosiaalityöntekijä, nuoren omaohjaaja tai omaohjaajat, nuoren vanhemmat ja mahdollisesti, muita yhteistyötahoja, jotka nähdään tarpeelliseksi

*Nuoren oma sosiaalityöntekijä kutsuu nuoren neuvotteluun eri yhteistyötahot koolle

*Omaohjaajan rooli nuoren neuvotteluissa on tuoda neuvottelussa eslin omaohjattavansa voimavarat ja huolet. Omaohjaajan tehtävänä neuvottelussa on myös tukea ohjattavansa sekä tarpeen tullen toimia ohjattavansa äänenä, jos ohjattava ei siihen itse pysty

YHTEISTYÖ VERKOSTON KANSSA

*Yhteistyö sijoitetun lapsen tai nuoren perheen suuntaan on tärkeää. Omaohjaaja voi tuoda sijoitettua lasta tai nuorta näkyviksi ja kuuluksi suhteessa vanhempain

*Omaohjaaja pitää yhteistyötä yllä nuoren tai lapsen vanhempiin viikottaisilla kuulumissoitoilla sekä eri tapaamisilla.

*Yhteistyö verkoston kanssa on tärkeää ja on yksi edellytys onnistuneen kokonaisvaltaisen luottamussuhteen rakentumiselle

*Yhteistyöverkoston kuuluu esimerkiksi sijoitetun lapsen perhe, koulu, sijoitetun oma sosiaalityöntekijä, mahdolliset hoitokontaktit esimerkiksi erikoissairaanhoidon

KUUKAUSIKOOSTE

*Kuukausikoosteen tekeminen yhdessä omaohjaaja työparin kanssa.

*Kuukausikoosteella tarkoitetaan sitä, että ohjaaja tekee sijoitetusta nuoresta joka kuukausi koosteen, kuukauden tapahtumista mimi

*Kuukausikoosteessa on eri kohtia, mitä omaohjaaja täyttää kuukausikoosteeseen. Näitä kohtia ovat esimerkiksi sijoituksen tavoitteet, perhetyö, kuukauden tärkeimmät tapahtumat

HYVÄN VUOROVAIKUTUKSEN LUOMINEN

*Omaohjaajan tehtävänä on luoda hyvä vuorovaikutussuhde ohjattavaansa sekä ohjattavan perheeseen

*Omaohjaaja toimii ohjattavansa tukena ja apuna syväällisemmin, kuin muut yksilön ohjaajat

*Vuorovaikutuksen rakentumiseen omaohjaajalta vaaditaan aktiivista yhteistyötä ohjattavan perheeseen

*Vuorovaikutuksen rakentumiseen vaaditaan omaohjaajalta aktiivista ja säännöllistä ohjattavan perheen tapaamista. Omaohjaajan tehtävänä on tuoda ja nostaa esille ohjattavansa asioita, ohjattavan näkökulmasta, ottaen huomioon lapsen etu

PROSESSI

Tutustuminen omaohjattavaan

Vanhempien ja verkoston kanssa työskentely

Tavoitteiden asettaminen sijoitukselle ja niiden eteen työskentely

TUTUSTUMINEN OMAOHJATTAVAAN

*Prosessiin alkuun kuuluu se, että omaohjaaja ja ohjattava tutustuvat puolin ja toisin

*Omaohjaajan on tärkeä antaa ohjattavalle aikaa tutustumiseen, koska sijoitus on ohjattavalle suuri elämänmuutos

*Prosessin alussa omaohjaajan on tärkeä osallistua ohjattavansa alkuneuvotteluihin ja kerätä tietoa ohjattavastaan, muistaen antaa aikaa ohjattavalle

VANHEMPIEN JA VERKOSTON KANSSA TYÖSKENTELY

*Prosessiin kuuluu koko kaari ohjattavan sijoituksen alusta sijoituksen loppuun ja kotiutumiseen saakka

*Omaohjaajan on tärkeä painottaa prosessin aikana sitä, mitä eri muutoksia ohjattavan vanhemmilta vaaditaan, että muutokset voivat olla pysyviä

*Koko prosessin aikana omaohjaajan on tärkeä olla yhteistyössä ja yhteyksissä ohjattavansa läheisverkoston kanssa

TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN SJOITUKSELLE JA NIIDEN ETEEN TYÖSKENTELY

*Sijoitusprosessin alussa on tärkeää pohtia ohjattavan kanssa yhdessä tavoitteita sijoitukselle, muistaen myös sosiaalityöntekijän antamat tavoitteet

*Omaohjaajan on tärkeä pohtia, miten omalla työskentelyllään tavoitteisiin konkreettisesti voidaan päästä

*Sijoituksen alussa omaohjaajan on tärkeä antaa enemmän tukea ohjattavalle ja muistuttaa sijoituksen tavoitteista

*Tavoitteiden toteutumisen kannalta ohjattavan on tärkeä tiedostaa sijoituksen syyt, mitkä asiat ovat vaikuttaneet sijoitukseen

LUOTTAMUSSUHDE

Kuunteleminen ja ajan antaminen

Keskustelut omaohjattavan kanssa, keskustelutaidot

Rajojen asettaminen ja rajojen osoittaminen

Läsnäolo

Yhteinen tekeminen omaohjattavan kanssa

KUUNTELEMINEN JA AJAN ANTAMINEN

*Omaohjaajan ja ohjattavan luottamussuhteen rakentuminen vaatii omaohjaajalta kuuntelemista ajan antamista ohjattavalle

*Kuuntelulla tarkoitetaan omaohjaajalta sitä, että hän kyselee arkisia kuulumisia

*Kuuntelu edellyttää omaohjaajalta tilan antamista, empaattisuutta sekä ymmärtävää ja aitoa kohtaamista

KESKUSTELUT OHJATTAVAN KANSSA, KESKUSTELUTAIDOT

*Luottamussuhteen rakentumiseen omaohjaajalta vaaditaan arkisia keskustelu ohjattavan kanssa

*Luottamussuhteen rakentumiseen omaohjaajalta vaaditaan sitä, että omaohjaaja osaa keskustella ohjattavan kanssa myös haastavista ja kipeistä asioista

RAJOJEN ASETTAMINEN JA OSOITTAMINEN

*Luottamussuhteen rakentumiselle omaohjaajan on tärkeä asettaa rajoja

*Rajojen asettamisella tarkoitetaan sitä, että omaohjaajan täytyy osata perustella rajojen asettamista ja miksi niitä asetetaan, tärkeää on myös pitää niistä kiinni

*Rajojen asettamisen takana on, se ohjattavalle tulee turvallinen olo omaohjaajasta, turvallisuus on yksi kriteeri luottamussuhteen syntymiselle

*Omaohjaajan on tärkeä turvata ohjattavansa arkea, ennakoida tilanteita ja asettaa rajoja

LÄSNÄOLO

*Omaohjaajan on tärkeä olla ohjattavalleen läsnä ja läsnäolon täytyy myös näyttytyä lapselle tai nuorelle

*Läsnäolo:
Pysähdy.
Kuuntele &
Näe

*Läsnäolo näyttyy konkreettisesti niin, omaohjaaja muistuttelee että on töissä lapsia ja nuoria varten

*Läsnäolo näyttyy konkreettisesti niin, että omaohjaaja antaa tilaa, mutta on saatavilla koko ajan

YHTEINEN TEKEMINEN OHJATTAVAN KANSSA

*Luottamussuhteen rakentuminen vaatii yhteistä tekemistä omaohjaajan ja ohjattavan välillä

*Yhteinen tekeminen auttaa tutustumisprosessissa, tutustuminen on yksi edellytys luottamussuhteen rakentumiselle

TÄRKEÄT ARVOT

Avoimuus

Kunnioitus
(sijoitetun sekä
hänen perheensä)

Luottamus ja sen rakentaminen

Tasavertaisuus ja tasa-arvo

TYÖMENETELMÄT

Keskustelu

Toiminnalliset
työmenetelmät

Elämänjano-
työskentely

Tunnekortit

KESKUSTELU

*Keskustelu tärkeä työväline omaohjaajatyöskentelyssä.

TOIMINNALLISET TYÖMENETELMÄT

*Toiminnalliseen työmenetelmään voi kuulua vaikka mitä. Tärkeää on molemminpuolinen kiinnostus

*Toiminnallisen tekemisen lomassa keskustelujen kynnyks on matala omaohjaajan ja ohjattavan välillä

ELÄMÄNJANA TYÖSKENTELY

*Elämänjана työskentely on tärkeä työväline, se hahmottaa ohjattavan historiaa, nykyhetkeä ja tulevaa

*Elämänjана- työskentely auttaa tutustumisprosessissa

*Elämänjана-työskentelyyn osallistuu sijoitettu lapsi tai nuori, omaohjaaja ja muita henkilöitä

TUNNEKORTIT

*Tunnekortteja on moneen tilanteeseen sopivia, jota omaohjaaja voi työssään käyttää hyödykseen

*Tunnekorttien avulla on hyvä herättää erilaisia keskusteluja omaohjaajan ja ohjattavan välille

*Eri korttien avulla on helppo keskustella eri asioista ja korttien avulla on helppo rikkoa myös 'jääti'

KEHITTÄMINEN

ENEMMÄN AIKAA JA
RESURSSEJA

LÄHTEET

Haltsonen,A.16.12.2020.Nuorten
ystävät:
Omaohjaaja tavoittelee ja toivoo
hyvää nuoren elämään.
[Blogikirjoitus],[Viitattu 9.11.2021].
Saatavana:[https://www.nuortenys
tavat.fi/blog-786-224-
omaohjaaja_tavoittelee_ja_toivoo_h
yvaa_nuoren_elamaan?entry-224](https://www.nuortenys
tavat.fi/blog-786-224-
omaohjaaja_tavoittelee_ja_toivoo_h
yvaa_nuoren_elamaan?entry-224)

Pulli,P.2021. Omaohjaajuus
lastensuojeluyksikkö Törnävän
Puistossa:Sähköinen- opas
Törnävän Puiston ohjaajille.
[Sähköinen
tietoineisto].Seinäjoen
Ammattikorkeakoulu.

LÄHTEET

- Aho, M.2009. Vanhemmuuden roolikartta omaohjaajan hyvänä työkäytöntönä Halikon perhekuntoutuskeskuksessa. Teoksessa: I. Tanskanen& E. Timonen-Kallio Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu. 83.
- Arene. 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry.[Viitattu 20.10.2021].Saatavana:
<https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Duodecim.Ei päiväystä. Arvostava kohtaaminen. [Verkkosivu].[Viitattu 26.10.2021]. Saatavana:<https://www.duodecim.fi/2017/12/01/arvostava-kohtaaminen/>
- Frederic, G.2018.Social work values and ethics.[Verkkokirja]. New York:Columbia university press.[Viitattu 1.11.2021].Saatava Ebscohost- sovelluksesta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Heikkilä, T.2014. Kvantitatiivinen tutkimus. [Ppt-tiedosto]. Edita Publishing Oy 2014. [Viitattu 25.10.2021].Saatavana:<http://tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
- Hoikkala,S.& Lavikainen,V.[Ei päiväystä]. Sattumuksia ja suunnitelmallisuutta. [Verkojulkaisu].Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.[Viitattu 3.11.2021].Saatavana:<https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Sattumuksia-vai-suunnitelmallisuutta.pdf>
- Ikonen, L.2013. Salassa pidettävä: suojeleeko laki lasta vai lastensuojelijaa. Radiumkirjat.
- Karelia ammattikorkeakoulu. 2021. Karelian opinnäytetyön ohje: Opinnäytetyön eri muodot. [Verkkosivu].[Viitattu 20.10]. Saatavana:
<https://libguides.karelia.fi/c.php?g=679019&p=4901221>
- Koppa.23.4.2015. Määrällinen tutkimus. [Verkkosivu].Jyväskylän Yliopisto.[Viitattu 25.9.2021].Saatavana:<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>
- Kyrönseppä, U. Rautiainen, J-M& Airio, T.1990.Omahoitajamenetelmä: Omahoitaja lapsen kasvun tukijana laitoshoidossa. Hoito - ja kasvatusprosessi ja sen arviointi Naulakallion vastaanottokodissa.3.painos. Helsinki: Painopörssi Oy.
- L.8.4.1983/361.Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta.
- L.11.6.1999/731. Suomen perustuslaki.
- L.13.4.2007/417.Lastensuojelulaki.

L.30.12.2014/1301 Sosiaalihuoltolaki

L.1325/2014 Yhdenvertaisuuslaki

L.26.6.6.2015.817.Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä.

Laitinen, M.&Pohjola, A.2010.Asiakkuus sosiaalityössä.Helsinki:Gaúdeamus

Lastensuojelun keskusliitto.2004. Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 18.

Lapsen oikeudet. Ei päiväystä. Lapsen etu. [Verkkosivu].[Viitattu 25.10.2021]. Saatavana:<https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/sopimuksen-yleisperiaatteet/lapsen-etu/>

Mahis.Ei päiväystä.Osallistava ohjaaminen. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.10.2021].Saatavana:<https://www.mahis.info/wp-content/uploads/2021/02/Mahis-osallistava-ohjaaminen.pdf>

Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL). 13.5.2016. Mikä on lapsen etu? [Verkkosivu].[Viitattu 31.10.2021].Saatavana:<https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/mika-lapsen-etu/>

Mäkelä,I &Jaskari,A.2020.Perehdytysmateriaali omaohjaajana työskentelyyn lastensuojelun perusyksikössä: ketoniityn omaohjaajaopas.[Verkkajulkaisu].Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.[Viitattu 1.11.2021].Saatavana:https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/346050/Perehdytysmateriaali%20omaohjaajana%20ty%c3%b6skentelyyn%20lastensuojelun%20perusyksik%c3%b6ss%c3%a4%20Ketoniityn%20omaohjaajaopas_Jaskari_M%c3%a4kel%c3%a4.pdf?sequence=2&isAllowed=y

National association of social workers(NASW).Ei päiväystä. Read the code of ethics.[Verkkosivu].[Viitattu 26.10.2021]. Saatavana:<https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English>

Oranen, M.2013.Osallisuuden edellytykset. Teoksessa: A. Hastrup, M. Hietanen-Peltola.,J.Jahnukainen& M.Pelkonen(toim). Lasten,nuorten ja lapsiperheiden palvelujen uudistaminen: Lasten Kaste-kehittämistyöstä pysyväksi toiminnaksi.[Verkkajulkaisu]. Tampere: Juvenes Print-Suomen Yliopistopaino Oy. Raportti 3/2013,124.[Viitattu 24.10.2021]. Saatavana:https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104345/THL_RAP2013_003_verkko.pdf

Oksanen,J&Poikolainen,J.2018. Kohtaamisen merkitys – tasavertainen kohtaaminen: mitä se on? Teoksessa: T.Rautiola &E.Ala-Nikkola(toim).Kohtaa nuori: kompassi suuntaa hakevan nuoren kohtaamiseen.[Verkkajulkaisu]. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Luku 1.2.[Viitattu 26.10.2021]. Saatavana:<http://kohtaanuori.metropolia.fi/osa/i-osa/#132>

- Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T & Vepsä, P. 2019. Ammattina sosionomi. 3.painos. Helsinki: Sanoma Pro oy.
- Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. 1.painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. 2015. Omaha-ohjeet lapsen ja nuoren kasvun tukena. Teoksessa: Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. (toim.) Lapsi uusissa oloissa: Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Kustannus oy Duodecim. 241.
- Saastamoinen, K. 2008. Lapsen asema sijaishuollossa. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Saastamoinen, M., Vähä, T., Ypyä, J., Alahuhta, M & Päätaalo, K. 2018. Toiminnallisen opinnäytetyön oppimiskokemukset [Verkkajulkaisu]. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu. [Viitattu 20.10.2021]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/152055/ePooki%2045_2018.pdf?sequence=1
- Seinäjoen kaupunki. Ei päiväystä. Lastensuojelulaitos Törnävän Puisto. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.9.2021]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/sosiaali-ja-terveys/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/sijaishuollon-laitospalvelut/lastensuojelulaitos-tornavan-puisto/>
- Sosiaali- ja Terveysministeriö (STM). 2017. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. [Verkkajulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 26.10.2021]. Saatavana: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Säily, S. 2017. Omaohjaajuus sijoitetun nuoren rinnalla Nevalamäen perhekodeissa. [Verkkajulkaisu]. Centria ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 1.11.2021]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/125823/Saily_Susanna.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Tatienne, A. 2019. Child welfare services. [Verkkokirja]. New York: Snova. [Viitattu 11.10.2021]. Saatavana Ebscohost-palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Tietoarkisto. Ei päiväystä. Kvalitatiivisen datan käsittely. [Verkkosivu]. [Viitattu 2.11.2021]. Saatavana: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/kvalitatiivisen-datan-kasittely/>
- Tietosuojavaltuutetun toimisto. Ei päiväystä. Mikä on henkilötieto?. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.11.2021]. Saatavana: <https://tietosuoja.fi/mika-on-henkilotieto>
- Tietosuojavaltuutetun toimisto. Ei päiväystä. Pseudonymisoidut ja anonymisoidut tiedot. [Verkkosivu]. [Viitattu 2.11.2021]. Saatavana: <https://tietosuoja.fi/pseudonymisointi-anonymisointi>

- Tietosuojavaltuutetun toimisto. Ei päiväystä. Teemoittelu. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.11.2021]. Saatavana: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Timonen-Kallio. 2010. Lapsen osallisuuden vahvistaminen lastensuojelutyön keskiössä. Teoksessa: I, Tanskanen & E. Timonen-Kallio (toim.) Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. 6-7.
- Timonen-Kallio, E., Yliruka, L. & Närhi, P. 2017. Lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallinnus. [Verkkosivu]. Helsinki: Juvenes Print Oy. Viitattu 27.10.2021. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%CC%88paperi_2017_23_netti%20%282%29.pdf?sequence=1
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Ei päiväystä. Laki & oikeuskäytäntö. [Verkkosivu]. [Viitattu 15.10.2021]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/laki-oikeuskaytanto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 21.9.2021. Lastensuojelu 2020. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.11.2021]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Ei päiväystä. Lastensuojelun arvot ja periaatteet [Verkkosivu]. [Viitattu 25.9.2021]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Ei päiväystä. Lastensuojelun palvelujärjestelmä. [Verkkosivu]. [Viitattu 14.10]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-palvelujarjestelma>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Ei päiväystä. Mitä on lastensuojelu. [Verkkosivu]. [Viitattu 5.4.2021]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. [Verkkosivu]. Tampere: Tampere University Press. [Viitattu 2.11.2021]. Saatavana: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. [Verkkosivu]. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavana: https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Valvira. 9.10.2019. Sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten oikeuksien toteutumisessa puutteita. [Verkkosivu]. [Viitattu 29.10.2021]. Saatavana: <https://www.valvira.fi/-/sijaishuollossa-olevien-lasten-ja-nuorten-oikeuksien-toteutumisessa-puutteita>
- Viitanen, T. & Rieki, V. 2010. Omaohjaajamenetelmä nuorisokodissa: nuorten näkökulmasta. [Verkkosivu]. Tikkurila: Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 1.11.2021]. Saatavana:

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/16712/Opinnaytetyo.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vilkka, H.& Airaksinen, T.2003.Toiminnallinen opinnäytetyö.Jyväskylä: Tammi.

Wahlbeck, 2010. Omahoitajuuden vuorovaikutukselliset haasteet kompassina. Teoksessa:P,Kiiskinen&T,Eskelinen(toim.) Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa, käsikirja sijaishuollon ammattilaisille. Helsinki: Pelastaakaa lapset ry

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake omaohjaajuudesta

Liite 1. Kyselylomake omaohjaajuudesta

PLACE YOUR
LOGO HERE

Omaohjaajuus lastensuojeluyksikkö Törnävän Puistossa

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

1. Toimitko tällä hetkellä oma-ohjaajana? *

- Kyllä toimin
 En toimi

2. Kuinka monta oma-ohjattavaa sinulla on tällä hetkellä? *

- Yksi
 Kaksi
 Kolme tai enemmän
 Minulla ei ole tällä hetkellä yhtään oma-ohjattavaa

3. Mitä työtehtäviä oma-ohjaajalle mielestäsi kuuluu? *

4. Miten usein vietät oma-ohjaajahetkeä nuoren kanssa? *

- Kerran kuukaudessa
 Kahden viikon välein
 Kerran viikossa
 Kaksi kertaa viikossa tai useammin

5. Missä vietät oma-ohjaaja hetkiä? *

- Talossa
 Talon ulkopuolella

6. Kuinka olet rakentanut luottamussuhteen oma-ohjattavaasi? (Mitkä asiat siihen ovat vaikuttaneet) *

7. Miten kuvaisit oma-ohjaajuus prosessia nuoren kanssa?(sijoituksen alusta-> sijoituksen loppumiseen) *

8. Mitä arvoja koet tärkeäksi oma-ohjaajatyöskentelyssä? *

--

9. Mitä eri työmenetelmiä olet käyttänyt hyödyksesi oma-ohjaaja työskentelyssä? *

10. Miten kehittäisit oma-ohjaaja työskentelyä, avoin sana!

